

ELŐFIZETÉS.

HELYBEN:

Egy évre 28 korona.
Fél évre 14 korona.
Egy negyed évre .. 7 korona.
Egy hónap 2 k. 40 f.

VIDÉKEN:

Egy évre 32 korona.
Fél évre 16 korona.
Egy negyed évre .. 8 korona.
Egy hónap 2 k. 80 f.

ARADI KÖZLÖNY

POLITIKAI NAPILAP.

SZERKESZTŐSÉG:

Aradi és csanádi egyesült
vasutak palotájában.

TELEFON-SZÁM: 257.

KIADÓHIVATAL:

Aradi Nyomda Részvény-
Társaság.

József főherceg-ut. 22. sz.

TELEFON-SZÁM: 151.

Arad, 1916.

Főszerkesztő:
Stauber József.

Pentek, november 24.

Ferenc József végrendelete Népeihez.

Bécsből telefontálja tudósítónk: A hivatalos lap ma este külön kiadást adott, melyben a következőket közli:

Megdicsőült Első Ferenc József 6 császári és apostoli királyi felsége tegnap felbontásra került legmagasabb végrendeletében a következő bucsu szavakat méltóztatott a legkegyelmesebben intézni népeihez, a hadsereghez és a haditengerészethez:

— Szeretett népeimnek igaz köszönetet mondok azért a hűséges szeretetért, amellyel Irántam és Házam iránt egy boldog napokban, mint súlyos időkben viseltetett. E ragaszkodás tudata jól esett szívemnek és ebből merítettem erőt nehéz uralkodói kötelességem teljesítéséhez. Orizzék meg önzetlen hazafias érzületüket utódom számára is.

Hadseregemről és Haditengerészetemről is meghatott köszönet érzelmeivel emlékezem meg bátorságáért és odaadásáért. Győzelmeink örömteljes büszkeséggel, az őket önhibájukon kívül ért balszerencse pedig tájédalmas bánattal töltött el. Ama kitűnő szellemben, amely hadseregemet és haditengerészetemet, valamint mindkét honvédségemet lelkesítette, zálogát látom annak, hogy ép úgy, mint Én, Utódom is mindenkor számíthat rájuk.

Kelt Bécsben, 1916.

Ferenc József s. k.

Vilmos császár Ferenc Józsefről.

Vilmos német császár a következő táviratot intézte Ausztria császárához és Magyarország királyához:

— A legmélyebben megrendülve értesültem nagyon tisztelt Nagybátyádnak, Ferenc József 6 felségének haláláról. A legbensőbb és a legszívélyesebb részvételem féjezem ki Neked. A megboldogult császár uralkodása folytán, amely Isten kegyelmével csodálatosan sokáig, hatvannyolc évig tartott, a monarchia történelmében egy áldásos korszak fog megörökítettetni. Ausztria-Magyarország népei olyan uralkodót gyászolnak, akin a legteljesebb bizalommal és a legbensőbb szeretettel csüggték. Mi, akik egy fiatalabb nemzedékhez tartozunk, megszoktuk, hogy a megboldogult uralkodó tiszteletreméltó alakjában az igazi királyi kötelességtudás mintaképét tiszteljük benne. A német birodalom hűséges szövetségést veszít benne. Én magam pedig, nagyon tisztelt atyai barátomat, Istennek kifürkészhetetlen akarata a legnagyobb világháború közepén ragadta el őt, aki az utolsó lehelletéig ott állott szövetségesei oldalán és nem adatott meg neki, hogy megérje a háború dicsőséges befejezését. A Mindenható adjon Neki hosszú áldásos élete után örökös békességet, Neked erőt és segítséget a nagy teher elviselésére, amely e komoly időben Reád hárul. A megboldogult áldása lebegjen feletted és Népeid felett. Belsőleges imádsággal és leghűségesebb részvétellel gondolok Reád

Vilmos.

Károly császár és király a következő választ küldte a német császár 6 felségének:

— A sors megpróbáltatásának ebben a nehéz órájában, amikor felséges Nagybátyámat, a császár és király 6 felségét magához szólította Isten és mikor Engem és Házamat és Ausztria-Magyarországot a legkeserűbb fájdalom tölti el, fájdalmas vigasztalás volt Nekem az a mélyen megragadó részvét, amelyet Te, drága Barátom közöltél Velem. A legmelegebb köszönetet mondok érte és azért a tiszteletért és igazi barátságért, amelyet a megmagasztosult iránt érezte, aki Téged oly nagyra becsült. Amiképen sziklászilárdan megállotta Velede kötött szövetsége ezt a világháborút, úgy maradjon ez meg közöttünk is. A megdicsőült emléke és áldása vezessen a közös uton a becsületes sikerhez. Adja Isten, úgy legyen. Hűséges barátsággal és meleg kézzorítással

Károly.

József főherceg erdélyi seregeink vezére.

(Orsovát elfoglalták csapataink.)

Budapest, november 23. (Hivatalos.) A főhadiszállás jelenti:

Keleti hárter:

József főherceg vezérezredes arcvonala:

Az alsó Csernánál a balparton vetették meg lábunkat. Egyébként Oláhországból nincs jelenteni való. A magyar keleti határon és az Erdős-Kárpátokban a felderítő tevékenység élénkebb volt.

Lipót bajor herceg vezértábornagy hadseregének arcvonala:

Helyenként fokozott tüzérségi harc.

Olasz és délkeleti hadszíntér:

A helyzet változatlan. **Höfer** altábornagy, a vezérkari főnök helyettese. (Miniszterelnökség sajtóosztálya.)

Háromszáz vaggont is zsákmányoltunk Krajovában

(Erősítést kaptak az oroszok az erdélyi fronton.)

Berlin, november 23. (Hivatalos.) A nagy főhadiszállás jelenti:

Nyugati hárter:

Rupprecht bajor trónörökös vezértábornagy arcvonala:

Az ellenség tüzérségi tevékenysége az Ancre mindkét oldalán és a Saily-szakaszban az esti órákban fokozódott. Az angoloknak Guedecourt-tól északra, a franciáknak pedig St. Pierrevaast erdő északnyugati szélé ellen intézett **résztámadásai meghiúsultak.**

Keleti hárter:

Lipót bajor herceg vezértábornagy hadserege:

Smorgontól délre erős tüzelőkészítés után előrenyomuló orosz járőröket elűztünk. A tisztuló időjárás folytán a Keleti tenger és az Erdős Kárpátok közt különböző helyeken megélnékült a tüzérségi tevékenység.

József főherceg vezérezredes hadsereg arcvonala:

Erdély keleti szélén felderítő osztagok esatároznak. Az oroszok ott erősítéseket kapnak. Oláhországban a helyzet nem változott. **Krajovánál egyéb zsákmányon felül 300 vasuti kocsi jutott a kezünkre.**

Balkán hárter:

Mackensen vezértábornagy hadserege:

Dobrudzsában és a Duna mellett több ponton ágyutüz.

Macedóniai hadszíntér:

A harcok az Ochrida tótól keletre az ellenség visszavonulásával végződtek. A német-bolgár arcvonalon a Presba tó és a Cserna keleti folyása közt több ízben az ellenség részeltöréseit, Paralovótól keletre húzódó magaslati álláson pedig az ellenség erős

támadásait visszaverték. **Ludendorff, első főszállásmester.** (A miniszterelnökség sajtóosztálya.)

Készülődés

a király temetésére.

— Bécsi tudósítónk teletjelentése. —

Károly király tegnap több órahosszat foglalkozott a temetés szertartásának tervezetével és több pontra nézve fentartotta magának a döntést. Végleges rendelkezéseket addig nem lehet tenni, amíg nem biztos, hogy mely külföldi uralkodók jönnek a temetésre. Eddig elé csupán Vilmos császár tudatta, hogy a német szövetséges fejedelmek élén Bécsbe utazik. A semleges államok rendkívüli követeket és a szövetségestársak hadseregei előreláthatólag tisztí küldöttségeket menesztenek a temetésre.

A főszertartásmesteri hivatal egész nap dolgozott a felravatalozás és a temetés szertartásának kidolgozásán. Mivel ez az első eset, hogy alkotmányos uralkodót temetnek Ausztriában, aki egyben Magyarország apostoli királya is, a spanyol szertartási rendet, amely eddigelő minden udvari alkalomra kielégítő volt, sok tekintetben ki kell egészíteni. Utóljára 1835-ben temettek Ausztriában Habsburg uralkodót, Ferdinánd császárt. Az akkori szertartás ma nem alkalmazható, egészen új módokat kell megállapítani, amelyeknél magától értetődőleg az alkotmányos szempontoknak is kifejezésre kell jutniok. Epen ezért a felravatalozás és a temetés ceremoniatervét bemutatatták gróf Tisza István magyar miniszterelnöknek is.

Emlékeztet, hogy Erzsébet királyné temetésekor egyes kellemetlen incidensek történtek, a melyek a magyar közvéleményben elkeseredést keltettek és csak az akkori magyar kormány gyors és tapintatos közbelépése vetett véget további ellentéteknek. Akkor a ravatalon alkalmazott címerek és a magyar méltóságok elhelyezése körül támadtak ellentétek. A sok nehéz kérdés ellenére még ma meg fogják állapítani a szertartást s azután közhírré teszik. Annyi bizonyos, hogy az elhunyt uralkodó temetésekor a magyar apostoli király jellege a felravatalozáson és a temetéskor a paritásnak megfelelőleg tökéletesen kifejezésre fog jutni. A magyar törvényhozás tagjai természetesen részt fognak venni a temetésen.

Testületileg fognak Bécsbe utazni, még pedig két nappal a temetés előtt, a Bankgasséban lévő magyar miniszterium palotájában fognak gyülekezni, s onnan testületileg vonulnak a ravatalhoz, hogy letegyék a koszorút a király sirjára. A főrendiház és a képviselőház külön-külön koszorúzza meg a koporsót. Azután lesz az ünnepélyes gyászmisze a Burg plébánia templomában, amelyet valószínűleg Csernoch János hercegprímás fog celebrálni a magyar klérus segédletével. Mivel a Szent István templomban és a kapucinusok kolostorában szűk a hely, a magyar törvényhozás két házának tagjai nem valamennyien, hanem küldöttség útján fognak megjelenni mind a két templomban.

A temetésnek végleges programja szerint a holttestet hétfőn este tíz órakor a schönbrunn kastélyból a hofburgi plébánia templomába viszik, ahol felravatalozzák. A menet a Mariahilfer-strassen, a Burggraben és a külső Burg kapun fog átvonulni. Az átszállítás az előírt ceremóniák szerint folyik. A koporsót a

hofburgi plébánia templomban közszemlére fogják tenni. A közönség nov. 28-án és 29-én d. e. 8 órától este 6-ig és nov. 30-án délelőtt 8 órától déli 12 óráig tekintheti meg a ravatalt. A temetési ceremónia nagy gyászpompa kifejtésével november 30-án délután 3 órakor lesz. Az impozáns menet már délután 2 órakor megindul a Hofburgból és a külső Burgplatzon, a Burg-, Opern-, Kärntner-, Kolowrat-, Kaiser Wilhelm-, Stubenringen, az Aspernplatzon, a Franz Joseph-rakparton, majd a Rotenturmstrassen át a Szent István templomba vonul, ahova körülbelül délután 3 órakor érkezik. Piffi dr. bibornok, hercegérsek és nagy asszisztenciával végzi a beszentelést, mire a gyászmenet a Kärntnerstrassen és a Neumarkton át a Kapucinusok templomába vonul, ahol a kapucinusok sirboltjában helyezik örök nyugalomra az elhunyt uralkodót.

Ortner tanár és Kerzl dr. még tegnap éjjel hozzáálltak az elhalt király testének konzerválásához. Szemtanuk beszélik, hogy Kerzl dr. ezt az orvosi funkciót nemcsak megrendülve, de könyes szemmel végezte. Ugyan csak szemtanuk szerint a király közvetlen családtagjain kívül különösen Paar Ede grófot rendítette meg súlyosan a király halála. Az öreg vezérezredes, aki több mint egy emberöltőn át tartott ki hűségesen uralkodója mellett, láthatóan megtört és hosszasan, keservesen sirt.

A király halottas szobáját tegnap délelőtt kápolnává alakították át. Csupa virág az egész szoba. Délelőtt tizenegy órakor Baliré gróf a bécsi új pápai nuncius szent misét mondott az elhunyt király egyszerű vaságya mellett, egy oda készített hordozható oltáron. Ugy fekszik az ágyon a halott uralkodó, mint tegnap, csak feje hajlott egy kissé előre, arcvonásai békesek, összekulcsolt kezében a feszület és az olvasó. Az oltár körül hat viaszgyertya ég, az oltáron egyszerű feszület.

A holttestet még nem öltöztették katonai egyenruhába. A fehér takaró nem látszik ki a sok virág alól. A főherceggasszonyok számára piros bársony imazsámolyokat, a főhercegeknek és az udvari méltóságoknak karosszékeket hoztak a halottas szobába. Az apostoli nuncius tizenegy óra előtt érkezett, egyenesen a halottas szobába ment, letérdelt az ágy mellett, szentelt vízzel hintette meg a holttestet, majd felkelt és részvétét fejezte ki az elhunyt uralkodó leányainak, Gizella és Mária Valéria főherceggasszonyoknak.

Nagyon érdekes kérdés foglalkoztatja a diplomáciai köröket abból az alkalomból, hogy a spanyol király, a ki tudvalevőleg közeli rokonságban áll a mi uralkodó családdal, mert anyai ágon unokaöccse az elhunyt Ferenc József királynak, hir szerint azt a kívánságát nyilvánította, hogy személyesen akar megjelenni a bécsi temetésen. Alaposnak látszik az a feltevés, hogy az entente államok kormányai a spanyol király részéről ezt, az eddigi szigoruan semleges magatartással meg nem egyeztetetőnek fogják tekinteni, aminthogy az ellenséges államok eddig is több jelét adták annak, hogy érzelmi szempontokra nincsenek tekintettel. Diplomáciai tárgyalások indultak meg tehát a körül, hogy Altonz spanyol király személyesen vegyen-e részt a bécsi temetésen, vagy külön képviselőt küldjön-e.

Majdnem bizonyos, hogy Ferdinánd bolgár király Bécsbe jön a temetésre, a szultán pedig egy császári herceggel fogja magát képviseltetni. A semleges uralkodók közül az elhunyt királynak legnagyobb tisztelője a svéd király és Hollandia királynője. Nincs kizárva, hogy kettőjük közül valamelyik személyesen fog részt venni Ferenc József király temetésén, de lehetséges, hogy mindketten képviselőt küldenek maguk helyett, de nem bécsi követeket.

Károly király megkoronázása.

(Budapestre jön lakni az uralkodó.)

— Saját tudósítók telefonjelentése. —

Budapestről telefonálja tudósítók: A mai hivatalos lap élén a következő királyi kéziratot közli:

Kedves gróf Tisza!

Attól a szándéktól indítva, hogy Magamat Magyarország és Bosznia-Hercegovina, valamint Dalmácia királyává mielőbb megkoronáztassam, utasítom Önt, hogy az országgyűléssel érintkezésbe lépve az idevágó javaslatait terjessze elő. Károly s. k., Tisza s. k.

Budapestről telefonálja tudósítók: Egyik fővárosi esti lap arról értesül, hogy a király koronázása december 7-én lesz Budapesten.

Bécsből telefonálja tudósítók: A Neue Freie Presse a magyar kormányhoz közel álló helyről arról értesül, hogy az új uralkodónak az a szándéka, hogy még ez év folyamán Magyarország királyává koronáztassa magát. A koronázás még december hónap első felében lesz. Az udvarhoz közel álló körökben úgy tudják, hogy az új királynak az a szándéka, hogy a jövőben az év egy részét a magyar fővárosban töltsen és székhelyét Budapestre helyezze.

Megkezdik az élelmiszerek összeírását.

(Több lisztet kap a lakosság. — A burgonya maximális ára.)

— Az Aradi Közlöny tudósítójától. —

Az Aradi Közlöny mai számában megírta, hogy az ötven százalékos redukált liszt adagokat rövidesen ismét emelni fogják. A holnapi közéletmezesi bizottság ismét tárgyalás alá fogja venni a véros liszt elosztásának ügyét és ebben a kérdésben végleges határozatot hoznak arra vonatkozólag, hogy az elosztás új rendszerét miképpen oldja meg a város. A közéletmezesi bizottságnak Lócs Rezső helyettes polgármester be fogja jelenteni azt, hogy lehetővé válik a mai 50 százalékos liszt-adagok felemelése is. A régi jegyeknek a háztulajdonosokkal történt igazolása ugyanis azzal az eredménnyel járt, hogy az ellátatlanok száma tizenkétszerrel kevesebb lett. Tehát ez az igazán gyenge ellenőrzés is elég volt arra, hogy azok száma, akiknek ellátásáról a városnak kell gondoskodnia, alaposan megcsappanjon. Az új összeírás, amely sokkal szigorubb lesz, még inkább fogja csökkenteni az ellátatlanok számát. Így válik lehetővé, hogy az élelmészeti bizottság a lisztadagok felemelését már a jövő hétre kimondhassa. Ezzel kapcsolatosan azonban a tanács egy másik igen fontos intézkedést készül végrehajtani, amely éppen úgy azt a célt szolgálja, hogy a meglevő készletekből, habár szigorú takarékossággal, de megeljen a lakosság, mint amennyire a liszt-redukciónak is ez alkotta az alapgondolatát.

Megírtuk, hogy az Országos Közéletmezesi Hivatal elnöke, Kürthy Lajos báró elrendelte az egész országban a készletek összeírását. Varjassy Lajos polgármester úgy intézkedett, hogy Aradon az összeírás rövidesen megkezdődjék és minthogy december 15-ig be is kell azt fejezni, a polgármester hat nap időt ad a lakosságnak készletei bejelentésére. December 1-étől 6-ikáig bezárólag köteles minden egyes háztartás feje a neki átadott „Készletbejelentési lapon” olvasható adatokat pontosan, a valóságnak megfelelően beírni és ezt a lapot a kezelőírásával el látva a városházán levő liszt hivatalba eljuttatni.

A készlet-bejelentési lap megkérdi minden háztartás fejétől, az élet- és raktárlajdonosától, hogy mennyi lisztje (nullás, főző és kenyérliszt) zsirja, cukra, babja, borsója, lencséje, kölese, kávéja és burgonyája van? Az összeírás nem jelenti azt, hogy a hatóság el is veszi a főtárt készleteket, mert ez a művelet nem a helyi hatóság tájékoztatására, mint inkább a közéletmezesi hivatal elnökének munkájához szükséges.

Kürthy báró ugyanis, mielőtt radikálisabb intézkedéseket tehetne az ország közéletmezesének rendezésére és biztosítására, ismerdi akarja a készleteket és ezért ezt máskép nem érheti el, mintha a helyi hatóságoknak tevékenységét veszi igénybe. Mint-hogy tehát nemcsak helyi, hanem országos intézkedésekről is van szó, kötelessége mindenkinek, hogy az igazságot hiven mondja el, mert hiszen nem az a cél, hogy megbüntessék azt, aki gondoskodott magáról és előrelátó volt, hanem azt akarja tudni a közéletmezes országos vezetője, hogy hol kell és mennyivel kell segítenie. A közigazgatási hatóság jogot nyert arra, hogy a bejelentett készleteket kiküldöttével a helyszínen felülvizsgálja.

A tanács a következőket teszi közzé ez ügyben:

Az országos közéletmezesi hivatal november hó 13-án 2536—1916. sz. alatt kelt intézkedésével a város területén található liszt, hüvelyes, zsír, cukor, kávé és burgonya készleteknek összeírását rendelte és e célból felhatalmazta a közigazgatási hatóságot, hogy a 4207—1915. M. E. számú rendelet 4. §-ában foglalt intézkedéseket megtehesse. Felhívjuk tehát Arad város lakosságát, hogy a háztartásukban levő liszt, hüvelyes, zsír, cukor, kávé és burgonyából álló összes készletet minden levonás nélkül folyó évi december 1-től kezdődőleg december hó 6-ig bezárólag a város által felállított és a városház első emeletén levő liszt hivatalban jelentse be. A bejelentés megkönyvitése végett a liszt hivatal november hó 28., 29. és 30-án a jelentkezőknek bejelentési lapot kézbesít. Ezen bejelentési lap a háztartás feje által a valóságnak megfelelően otthon tintával kiállítandó és december hó 1-től 6-ig ugyanezen a liszt hivatalnak beszolgáltatandó. Ezen bejelentési kötelezettség úgy a termelők, mint a kereskedők és magánháztartásokra kiterjed.

Figyelmeztetjük Arad város lakosait a bejelentési kötelezettség elmulasztásának következményeiről, különösen pedig arra, hogy a be nem jelentett készletekre nézve a 4207—1915. M. E. sz. rendelet 15. és 18. szakaszainak értelmében elkobzásnak van helye. Ezenfelül az idézett rendelet 15. §-a értelmében, aki a hatóság által kívánt adatokat a megszabott határidő alatt be nem jelenti, vagy nem a valóságnak megfelelően jelenti be, a készletet eltitkolja, az 1914. évi L. t.-c. 9. és 17. §-ai alapján 2 hónapig terjedhető elzárással és 600 koronáig terjedhető pénzbüntetéssel büntetendő. A szükséges további felvilágosításokat a gazdasági tanácsnok adja meg.

Varjassy Lajos polgármester a kormányrendeletének figyelembevételével az étkezési burgonyának azon árát, mely mellett Arad város területén forgalomba hozható s november 16-tól kezdve december 31-ig bezárólag azokra nézve, akik burgonyát 50 kilogrammon felül bármily mennyiségben eladnak kilogrammonként 22 fillérben; kiesénybeni eladásra nézve pedig kilogrammonként 24 fillérben állapítja

meg. Burgonyát a most megállapított árnál Aradon magasabb áron árusítani tilos. Aki ezen tilalmat megszegi, vagy a tilalomba ütköző ügylet megkötésénél bármely módon közreműködik, amennyiben cselekménye súlyosabb büntető rendelkezés alá nem esik, kihágást követ el és hat hónapig terjedhető elzárással és 2000 koronáig terjedhető pénzbüntetéssel büntetetik. Ama készlet tekintetében, amelyre nézve a kihágást elkövették, a törvény értelmében elkobzásnak van helye. Utasítja a kapitányi hivatalt, hogy a most meghatározott eladási árak betartását szigorúan ellenőrizze az ellene vétőkkel szemben pedig a legszigorubbban járjon el.

TANÜGY.

Menekült iskolák Aradmegyében.

— Az Aradi Közlöny tudósítójától. —

Horváth Dezső dr. hunyadvármegyei kir. s. tanfelügyelő, kit a vallás- és közoktatásügyi m. kir. miniszter az Aradmegyébe telepített hunyadvármegyei menekült iskolázási ügyeknek intézésével bízott meg, Ujszentannán az Aradmegyében levő iskolák tanszemélyzetével pedagógiai értekezletet tartott.

Beszámolt arról a szervező munkásságról, amelyet a 12.000 hunyadvármegyei menekült, illetve több mint 2000 menekült gyermek állandó gondozásának, felügyeletének és oktatásának biztosítása érdekében rövid idő alatt végzett. A hunyadvármegyei menekülteket Magyar- és Opécskán, O- és Ujszentannán, Alsó- és Felsősimándra, Erdőhegyre, Medgyesegyházra és Elekre telepítette a közigazgatási hatóság. Valamennyi helyen létesült menekült iskola, a legtöbb helyen ovoda is, a melyeknél 39 elemi iskolai tanító és 6 óvónő működik. Ujszentannán az 58 menekült polgári iskolai tanuló részére, 4 menekült tanerővel külön polgári leányiskola is szerveztetett, amely Imets Irén dévai polgári iskolai igazgatónő vezetése alatt áll. Az Ujszentannán lakó 78 menekült polgári fiúiskolai tanuló számára egy tanosztályt párhuzamosítottak. Az iskolák már szeptember végén, illetve október első felében megkezdtek működésüket. A m. kir. tudomány egyetemi nyomda igazgatója, aki maga is meglátogatta a szentannai telepet, valamint az erdélyi képviselők országos segítő bizottsága, a tanulók nagy részét ingyen tankönyvekkel látta el. Társadalmi úton is tekintélyes összeg gyűlt össze erre a célra, úgy, hogy 15.000 koronánál nagyobb értékű tankönyvet és írószert oszthatott ki Horváth Dezső dr. kir. segéd-tanfelügyelő a menekült iskolák számára. A gyermekek nagy része ruhával és cipővel is el van már látva abból a mennyiségből, amelyet Baross Ferenc dr. Aradmegyei főispánja bocsátott a menekült tanerők rendelkezésére.

A menekült iskolája, ha külső szervezésben nem is, de lényegében patronázs és szociális irányú nevelői intézmény s így három irányban szabja meg a menekült iskola feladatát: erkölcsileg, szellemileg és testileg nevelni, védelmezni és gondozásba fogadni a szegény menekült gyermeket. Az elvesztett tűzhely a családi kör nevelői hatását is sok helyütt lerombolta s a nevelés teljesen az iskola, a tanító gondja lesz. Sokoldalú nevelői munkásságot követel az új helyzet, a mely a maga új feladataival magára a tanítóságra is nevelőleg fog hatni.

Horváth Dezső dr. s. tanfelügyelő tartalmas értekezését élénk eszmecsere kísérte, a melyben a jelenlevő tanerőkön kívül Kéhrer Károly Aradmegyei kir. tanfelügyelője is, aki a menekült iskolák szervezésében a hunyadvármegyei tanfelügyelőséget hathatósan támogatta.

A legközelebbi megbeszélés tárgyát: a menekült gyermek lelki világa fogja képezni azon gyermekrajzok és önálló dolgozatok alapján, amelyeket Horváth Dezső dr. utasításai alapján — a menekült gyermekek készítettek. E megbeszélésre a Magyar Gyermektanulmányi Társaság is meghívást nyer.

IV. Károly és a magyarok.

(Az új király és a politika.)

— Saját tudósítónk telefonjelentése. —

Budapestről telefonálja tudósítónk: A Pester Lloyd tudósítójának egy autentikusan informált előkelő személyiség, akinek alkalm volt Károly Ferenc József főherceg eddigi életét szeretettel és figyelemmel kísérenie, a fiatal uralkodó életéről a következőket mondotta el:

— Károly Ferenc József főherceg 1895-ben kezdett először tanulással foglalkozni, amidőn Vaalis gróf vezérkari őrnagy és Carighnain báró tanították a fiatal főherceget. Vallis gróf egy magyar huszárezrednél szolgált és jól ismerte a magyar nyelvet, amely nagy hasznára vált az akkor még prezumpatív trónörökösnek. A főherceg igen nyílt eszű, jó tanuló volt. Hat éves korában már teljesen bírta az angol nyelvet. Ebben az évben kezdte meg a magyar és a francia nyelvek tanulását is. Az első magyar instruktora Tormássy soproni tanító volt. Ebben az időben a főherceg apja, Ottó főherceg ugyanis sopronban volt ezredparancsnok. Tormássy tanította a főherceget olvasásra, írásra és számolásra. Károly Ferenc József ezután a bécsi bencés gimnáziumba került és itt is igen jó tanuló volt, kitűnő felfogása volt és élénk érdeklődést tanúsított minden tantárgy iránt. Különös előszeretettel volt a görög nyelv iránt és Homeros verseit kívülről szerette tanulni. A főherceg 1900-ban kisebb utazást tett. Első utazása Abbáziába vezetett. Magyarországon először 1901-ben tett hosszabb utat. Az első állomás Budapest volt, azután leutazott Békéscsabára, majd Debrecenre is meglátogatta. Volt ezután Kolozsvárra és Gyulafehérvárra, ahol Majláth Gusztáv püspök vendége volt. Erdélyt keresztül utazta, volt Brassóban, Fogarason, Szombathelyen és Abafalván, ahol Huszár bárónak volt a vendége. Hosszabb ideig tartózkodott ezután a Tátrában. 1902-ben Franciaországba utazott és sorra meglátogatta a nagyobb francia városokat. A következő évben újból kiutazott Párisba. 1904-ben kezdte meg katonai tanulmányait nagy komolysággal. Az 1905. évet Bilimben töltötte, mint hadnagy. 1906-ban Prágába ment és itt megkezdte jogi tanulmányait. Mikor Prágába ment, már egészen folyékonyan beszélt a magyar nyelvet. Az öreg Tormássy után, annak fia Tormássy Arthur soproni katolikus káplán volt a fiatal főherceg akkori tanítója.

A most elhunyt király nagy érdeklődéssel kísérte kis főherceg tanulmányait és erről egy érdekes történet is van, mely egyik példája az agy uralkodó kitűnő emlékező képességének. 1905-ben a király Vallis grófhhoz, a trónörökös nevelőjéhez egyszer a következő kérdést intézte:

— Tanul a főherceg magyarul?

— Igen felség.

— Hát ön tud magyarul?

— Igen — felelte a gróf — mire a király mosolyogva megjegyezte:

— Na igen, de csak annyit, amennyit a szolgálatban kell tudni.

— Nem kérem, felséges uram, többet — mondta gróf.

Öt év múlva Ferenc József király újból megkérdezte a gróftól:

— Na, hogy halad Károly a magyar nyelvben?

— Igen jól, felséges uram. Tud már magyarul beszélni.

— Akkor gyakorolhatja önnel, mert ön többet tud, mint a szolgálatban kell.

Ezután a tudósító említést tesz arról az

ideális családi életéről, amelyet a király és a királyné él. Ezt a családi életet négy gyönyörű gyermek koronázza be. A legidősebb a jelenlegi trónörökös, Ferenc József Ottó, egy szőke, gyönyörű szép fiúcska. Különösen kiemelendő a fiatal királynak halála tanítóival és barátai-val szemben. A magyar arisztokraták közül az új király jó barátja Erdődy Gyula grófnak és az egyik Wenckheim grófnak.

Ezután a tudósító a következőket említi meg: Informátorom beszéde végén még hangsúlyozza:

— Csak annyit mondhatok még, hogy az új király a magyarokat nagyon szereti. Es a háború alatt ez a szeretet még bensőbbé vált. Igen gyakran mondta a felség, hogy a legjobb katonák a tiroliak és a magyarok. Ami pedig Károly királyt és a magyar politikát illeti, a magyar viszonyokat az új uralkodó igen alaposan tanulmányozta, az utóbbi két esztendőben. Jankovich Béla, Balogh Jenő miniszterek és Perényi Zsigmond és Klebeisberg Kunó gróf államtitkárok időközönként megjelentek Bécsben és a magyar trónörökös részben általánosságban a magyar viszonyokról és részben pedig az aktuális eseményekről informálták. A trónörökös ezen alkalmakkor a legkomolyabb megértést tanúsította.

A király legközvetlenebb környezetében a legközelebbi időben fontos változások fognak történni. Ferenc József udvartartásának és kabinetirodájának vezetői, akiket az elhunyt királyhoz való ragaszkodás tartott meg eddig helyükön, nemsokára távozni fognak. Ezek közé tartozik elsősorban Paar gróf és Bolfras báró főhadsegéd. Bolfras báró helyett, aki egyúttal a király katonai kabinetirodáját is vezette, valószínűleg Martner tábornok, az eddigi helyettes vezető lesz a katonai kabinetiroda főnöke. Nem bizonyos, hogy egyúttal főhadsegéde is lesz az új királynak, sőt valószínű, hogy Károly király két új főhadsegédet fog maga mellé kinevezni.

I. Ferenc József temetése után valószínűleg Montenuovo főudvarmester is távozik. Az ő utódja Berchtold gróf, volt külügyminiszter lesz, a ki Károly királynak eddig is udvarmestere volt.

Hogy Schiessl báró, a polgári kabinetiroda főnöke megmarad-e állásában, az még nincs eldöntve, valószínűleg ő is távozik, de minden jel szerint csak egy későbbi időpontban, mert a polgári kabinetirodának új kezébe való átadása bizonyos időt igényel, míg az új vezető beletanul a dolgokba.

Bécsből telefonálja tudósítónk: Udvari körökben hire jár, hogy Montenuovo herceg főudvarmester és Paar Ede gróf főhadsegéd beadták lemondásukat. Főhadsegédül Lobkowitz Zdenko herceget említik.

A Neue Freie Presse hiteles forrásból jelenti, hogy az új uralkodó, mint ausztriai császár az I. Károly nevet fogja felvenni, Magyarországon pedig mint IV. Károly fog uralkodni.

Károly császár a harmadik Habsburg ezen a néven. Két előde V. Károly, aki 1519—1565. német-római császár volt és VI. Károly, Mária Terézia atyja, a pragmatica sanctio megalko-

tója, 1711—1740-ig viselte a német-római császári címet, amelyet ez a két uralkodó viselt, 1806-ban kihalt. Akkor II. Ferenc császár letette a német császári koronát. Megelőzőleg 1804. augusztus 11-ikén kelt pátensével felvette az osztrák császári címet, amelyet azóta ő és utána fia, Ferdinánd, majd unokaöccse, Ferenc József viselt.

A jelenlegi császár az első osztrák császár Károly néven. Mint magyar király a negyedik Károly. I. Károly, akit a magyar történelem Róbert Károly néven ismer, az Anjou-házból eredt és Nagy Lajosnak volt atyja, II. Károly Durazzói Lajos fia, a nápolyi királyé, 1385-ben került a magyar trónra, Szekesfehervárra koronázták meg, tizenegy hónappal később összekülvésnek esett áldozatul. II. Károly, Mária Terézia atyja, mint német-római császár VI. Károly nevet viselt.

Károly király átköltözik a Hofburgba és ezentúl állandóan ott fog lakni. Tíz évi szünet után tehát ismét a Hofburg lesz a király szállása. Ferenc József orvosai tanácsára már tíz év óta nem lakott a Hofburgban, hanem Schönbrunnban és csak nagyobb ünnepek esetén jött be a Hofburgba.

Károly király számára azokat a lakosztályokat rendezték be, ahol tíz évvel ezelőtt I. Ferenc József lakott. Ezentúl Károly király fog tehát abban a történelmi nevezetességű dolgozószobájában ülni, amelynek ablakai — mint ismeretes — a Hofburg Schweitzerhof nevű udvarára nyílnak, amelyben a katonai őrség van.

Zita királyné számára Erzsébet királyné hajdani lakosztályát rendezték be a Burg bal-szárnyában. Ebben a lakosztályban a legutóbbi időben Valéria főhercegnő lakott.

A Hofburgban a szertartási termeket és az új királyi pár lakosztályát most hozzák rendbe, mert a király és családja már legközelebb a Hofburgba költözik. A beköltözés időpontját még nem állapították meg.

Arad gyásza.

— Az Aradi Közlöny tudósítójától. —

Sándor János belügyminiszter az alábbi körrendeletet intézte a törvényhatóságokhoz:

Mélyszégyen megrendüléssel közlöm a gyászos hírt, hön szeretett királyunk, I. Ferenc József 6 es. és kir. felsége Schönbrunnban f. évi november 21-én este 9 órakor csendesen elhunyt. Történelmi időkben szállt sirba a magyar király, akinek példátlanul kimagasló uralkodása, bölcsesége csodálatlaltal töltötte el a világot. Nemzeti életünk ujjaalkotásának nagy munkájával a legdicsőbb fejedelmek sorába emelkedett. Mint jóságos atyát, mint boldogulásának megalapozóját, rajongó hűséggel, bensőséges szeretettel környezte őt a magyar nemzet, amely gyászba borulva áldja örökké dicsőséges emlékét. Sándor János.

A belügyminisztériumból a mai napon megjött a hivatalos értesítés arról is, hogy Ferenc József királyt november 30-ikán, a jövő hét esütörtökjén, temetik el Bécsben. A miniszter tudatta a törvényhatósággal, hogy két kiküldöttel képviseltetheti magát a temetésen. Varjassy Lajos polgármester kintzig János főispánnal együtt most megbeszélnek az utat a módot, amellyel Arad város törvényhatósága a maga részéről kifejezést adjon az országot ért gyászeset alkalmából és valószínű, hogy a törvényhatóság gyászgyűlés keretében juttatja kifejezésre nagy tájéalmát: a király elhunytától.

Hearst ujságkirály leleplezi az angol hirszolgalatot.

(Összeveszett az amerikai sajtó Angliával. — Két év egy hazugságyárban. — Hogy készülnek a győzelmi hírek.)

— Az Aradi Közlöny tudósítójától. —

Az angol kormány Hearst Randolph William amerikai ujság királynak tulajdonát alkotó „Nemzetközi Hirszolgalat” című vállalatát megrendszabályozta, amennyiben elzárta előle az angol birtokban levő kábelt, amely összeköti Európát Amerikával s megtiltotta, hogy ennek a vállalatnak ujságjait Kanadába bevigyék. Az amerikai ujságkirály természetesen ezt nem hagyta szó nélkül és úgy állt bosszút, hogy leleplezte Anglia sajtóhadjárát, amelyet Hearstnál jobban senki sem ismer.

— Egy olyan országban, írja a Hearst-vállalat összes százhetvenkét lapja egyforma szöveggel, ahol az amerikai ujságírás meggyalázására és megszégyenítésére Anglia olyan sok ujságot talált, amelyek vagy tudatlanságból vagy pedig pénzért angol zsoldba álltak: nagy esalódást okozhatott az angol kormánynak, amikor azt kellett tapasztalnia, hogy ügynökeinek nem sikerült a leghatalmasabb és legelterjedtebb amerikai ujságokat sem hízlegéssel behálózni, sem pedig megfélemlíteni. Az angol kormánynak nem sikerült a „Nemzetközi Hirszolgalat” nevű vállalatot, sem pedig a Hearst lapokat terrorizálni, megvesztegetnie, mert ez a két nagy szervezett amerikai vállalat, amely szereti a maga népét, saját országának érdekeit szolgálja s féltékenyen őrködik az ország becsülete fölött és csak saját nemzete javát tartja szem előtt. Elsősorban Amerika, legutoljára is Amerika és mindig Amerika!”

— Melyek tulajdonképen azok az általános szempontok, amelyek irányadók az angol kormány megvásárolt lapjaiban és amelyekkel még az intelligens amerikai tömegeknek is megtévesztik a gondolkozását.

Az ma a vélemény, hogy Németország az általános védőkötelezettség segítségével titokban nagy, állandó hadsereget szervezett az idők folyamán, hogy ezzel megtámadja Oroszországot, Franciaországot és Angliát, továbbá, hogy a készületlen francia seregeket a németek a háboru első idejében már megverték s csak az angol hadsereg tudta megmenteni a Marne melletti csatában, amikor Kluck-ot megverte; továbbá, hogy két évi heroikus ellentállás után Anglia végre elkészült s az utolsó tíz hétben a német seregeket szétszórta, a nagy győzelmek egész sorozatával; végül, hogy az angol fegyverek nyomása alatt s angol blokádnak következtében Németország elérkezett kimerüléséhez s lázasan keresi a semleges intervenciót és reszket egy olyan békéért, mely legalább valamit hagyna belőle.

— Ez körülbelül a tömege annak a hiedelemnek, amelyet Anglia terjeszt s amelyet Amerikában el is hisznek.

— És mi kötelességszerűen megállapítjuk, hogy ebből az egész hazugság halmazból egy porszemnyi sem felel meg a valóságnak?

— 1914. év júliusában, a háboru kitörése idején a francia kiképzett és felszerelt hadsereg 90.000 emberrel volt nagyobb, mint a német. A francia vezérkar azzal dicsekedett, hogy az ő tüzérsége jobb és tüzérsége szervezete hatásosabb, mint a német. Ugyanekkor az orosz hadsereg két és félszer akkora volt,

mint a német, amely körülbelül egy millió emberből állt, míg az orosz 2 és fél millió főre rugott. Ugyanebben az időben az angol hadsereg csak egy harmaddal volt kisebb, mint a német és az angol flotta kétszer olyan erős, mint a német; az angol tengerészetet mobilizálták, minden hajóra szenet és municiót raktak már 30 nappal előbb, mielőtt Ausztria-Magyarország elküldte a szerb ultimátumot.

A háboru ügynökei Angliában és Amerikában azt a hiedelmet terjesztették, hogy Németország el van készülve, a német militarizmus egyrészt, másrészt a szövetségesek készületlensége és a militarizmus hiánya náluk, úgy voltak beállítva, hogy végül sikerült a legtöbb amerikaiban azt a hitet kelteni, hogy az ártatlan entente és a békés hajlamú szövetségesek Németország titkos készülődései által és rablási vágya által teljesen meglepettek.

Oldalakra terjedő tudósítások izzó színekben mondták el nekünk a szövetségesek győzelmét minden fronton és beszéltek német legyőzésről, demoralizációról, kimerültségről, kétségbeesésről.

— A legutóbbi három hónapban az angol kormány kétségbeesett erőlködést követ el, hogy úgy az angol, mint amerikai népet tévedésbe ejtse a háboru jelenlegi állásáról. Az angol kormánynak nagy hitre van szüksége. Ugy otthon, mint Amerikában egyik milliót a másik után veszi kölesön, hogy hitelét fenntarthassa és bankjegyeinek értékét megtámassza. Ezért feltétlenül szüksége van arra, hogy úgy Angliában, mint Amerikában azt higgyék, hogy Németország az angol hadsereg ellenállhatatlan támadása és angol flotta szorítása következtében elérkezett összeomlása elé.

A rendelkezésünkre álló nyilvános és titkos hirtanyag alapján a leghatározottabban azt állítjuk és pedig a teljes és megmásíthatatlan igazság nevében, hogy ezeknek a főtebb említett híreknek kilenc tized része fordítás, hamisítás, vagy pedig teljesen hazug sajtópropaganda a szüleménye, amelyet Londonban állítanak össze és pedig oly módon, hogy sem a tényeket, sem az igazságot nem tartják szükségesnek tekintetbe venni.

— Mi kijelentjük nektek amerikaiak, hogy a központi hatalmak nincsenek kimerülve, nincsenek legyőzve.

— Kijelentjük nektek, hogy a Somme offenzíva az angol és francia hadseregnek legalább fél millió emberébe kerül, hogy egyáltalán nem sikerült a német védővonal áttörése.

— Kijelentjük nektek, hogy az orosz offenzíva nem jutott tovább kezdeténél, noha mástól millió emberélet pusztult el és Oroszország amúgy sem gazdag municiókészlete kimerült.

— Kijelentjük nektek, hogy az olasz offenzíva, amelynek célja Triest elfoglalása volt, megállott.

— Kijelentjük nektek, hogy a törökök a nagy hűhóval bejelentett, perzsiát orosz offenzívát, amelynek az volt a feladata, hogy az angolokat Mezopotámiában tehermentesítse, megtörték és az oroszok kétszáz mértődnnyire vonultak vissza.

— Kijelentjük nektek, hogy a szövetségesek macedóniai offenzívája a leghitványabb kudarccal végződött.

— Kijelentjük nektek végül, hogy az oláh hadsereget úgy Erdélyben, mint Dobrudzsában már-már megsemmisítették és legfeljebb néhány hét alatt Falkenhayn és Mackensen epügy kitörülk Romániát a katonai térképről, mint ahogy azt Szerbiával tették.

— A dolgok teljes ismeretével jelentjük ki nektek amerikaiak, hogy sem Németországban, sem Ausztria-Magyarországban nincs szükség emberanyagban és katonai eszközökben és a feltétlenül szükséges elemliszerekben. Kijelentjük továbbá, hogy a nép és hadsereg szelleme emelkedett és bizakodó és hogy megingathatatlan az az akarat, hogy ezt a háborut egy becsületes békéig végigküzdjük.

— És minthogy nem akarjuk ezeket az igazságokat elrejtteni és nem akarunk nektek hazudni, nem akarunk benneteket félrevezetni, azokkal a hírekkel, amelyeket az ingadozó angol hitel mesterséges támogatására és a lassu angol ujoncozás megélénkítésére találtak ki, ezért elzárta az angol kormány a „Nemzetközi Hirszolgalat” elől a postai és távirtdai összeköttetést és az angol cenzorok megsemmisítik azokat a híreket, amelyeket Hearst-ujságokból vesznek át, mert megakarnak akadályozni az angol népet abban, hogy az igazságot olvashassa.

Görögország nem adja át fegyvereit az ententének.

(Elhagyták a központi hatalmak követei Athént.)

— Saját tudósítónk telefonjelentése. —

Athénből jelentik: A görög kormány tudta nélkül a központi hatalmak követei huszonkettedikén reggel kilenc órakor hajóra szálltak, amelylyel Kavallába fogják őket vinni.

Athénből jelentik: A görög király ama meggyőződésre jutott, hogy kormányával egyetemben tehetetlen és semmit sem tehet a központi hatalmak követei érdekében és kiutasításukat nem gátolhatja meg. A német követ Fournet francia admirális parancsát nem vette tudomásul és jegyzéköt nem fogadta el. Az entente követek kijelentették, hogy a kémkedésen kívül azért utasították ki a követeket, mert elősegítették a buvárhajók tevékenységét, amelyek mind gyakrabban bukkannak fel a Szaloniki és Pireusz közötti vonalon.

A Daily News jelenté Athénből: A görög kormány az entente azon követelésére, hogy a fegyvereket és ágyukat kiszolgáltatassa, azt válaszolta, hogy a követelést nem teljesítheti, mert okvetlenül maga után vonná a központi hatalmak hadizenetét Görögország ellen. Az athéni magyar-osztrák követ ferkerte az amerikai követet, hogy vállalja el a Görögországban élő magyar, osztrák, bolgár és török alattvalók védelmét. A német alattvalók, védelmét a német követ a spanyol követ-ségre bizta.

Betegh Miklós kormánybiztos Aradon.

(Elismerés az üditő állomás hölgyeinek.)

— Az Aradi Közlöny tudósítójától. —

Betegh Miklós erdélyi kormánybiztos ma délután öt órakor automobilon Aradra érkezett, hogy az Aradon keresztül-utazó erdélyi menekültek ügyeit megtekintse s ha szükséges vezető hatóságainknak segítségére legyen. Kíséretében volt Vertán Endre dr., a kormánybiztos mellé beosztott országgyűlési képviselő.

Megérkezésük után azonnal a városházához hajtottak s Kintzig János főispánt keresték fel. Arad város főispánja már várta őket iradjában Varjassy Lajos polgármester társaságában. A főispáni hivatalban aztán hosszas eszmésere következett, mely csaknem hét órakor ért véget. Már a megbeszélésen teljes elismerésének adott kifejezést a kormánybiztosafelett a rend és kiváló adminisztráció fölött, a mellyel Aradon Kintzig János főispán s vele együtt az arra hivatottak az erdélyi menekültek ügyét intézték.

A megbeszélés után Betegh Miklós kormánybiztos, a főispán társaságában hivatalos látogatásokat tett, elsősorban azokat keresvén föl, akik a menekültek dolgában buzgalommal s nemes igyekezettel jártak el.

A hivatalos látogatások végeztével a kormánybiztos annak a kivánságának adott kifejezést, hogy szeretné meglátogatni a hónapok óta permanenciában levő üditő-konyhát s megismerni azokat a hölgyeket, akik éjt-nappallá téve annyi önfeláldozással fáradoztak a szegény menekülő erdélyi nép érdekében.

— Oly sok szépet hallottam Aradnak erről a kiváló intézményéről. — mondta a kormánybiztos — hogy nem tudok elmenni Aradról, míg ezt meg nem látogattam s személyesen nem győződtem meg a hallottak igazságáról.

— Valóban igaz, tette hozzá Vertán Endre dr., magam beszéltem nem egy menekülttel, aki hálával és áradozva beszélt az aradi üditő állomásról, ahol olyan mély szeretettel és izes meleg ételkkel fogadták őket.

Az autó pár perc alatt az aradi pályaudvarhoz röpitette a kormánybiztos társaságát, amely a kocsiról leszállva az üditő állomást kereste fel.

Az illusztris társaságot Neuman Alfréd bárónóval élükön azok a hölgyek fogadták, akik annyi idő óta nemes szívvel és önzetlennül végezték a legtisztább filantrópia nehéz munkáját. A kormánybiztos megérkezésekor jelen voltak az üditő állomáson Neuman bárónón kívül dr. Varjassy Lajosné, Szemere Kálmánné, Seidner Bernátné, Schreiberne, Szemere Viola, Panajotinné, a Szemes nővérek és Spitz Malvin kisasszony.

A kormánybiztos rendkívül meleg szavakkal fejezte ki meglepedését a hölgyek előtt nemes munkájukért:

— E pillanatban csak a köszönet szavaival adózhatom önöknek hölgyeim — ugymond — önzetlen fáradságukért. Nemesak a magam nevében teszek azonban itt nyilatkozatot, hanem megbízóim nevében is és legyenek meggyőződve, hogy munkájuk érdemét amint elismerem én, el fogja ismerni mindenki, aki az érdemet jutalmazni van hivatva. Jól tudom én, hogy önök nem jutalomért, hanem nemes magyar asszonyi szívük sugallatát követve szegődtek a szegények, az elűzöttek, az árvák, a tüzhelynélküliek oldala mellé, de biztosíthatom önöket, hogy az érdem elismerésének élveznie nem szabad s az ilyen munkának megjutalmazására elég hálának kell lennie a magyar hazának. Kérem önöket, legyenek to-

vábbra is őrzői, ápolói, gyámolítói azoknak a szegény menekülteknek, akik most térnek vissza elhagyott, talán szétomlott hajlékukba s akik az önök jóságos szívére annyira rászorulnak.

Majd a jelenlevő hölgyeket mutattatta be magának a kormánybiztos s elismerő, hálás szavainak újból való ismétlése után a legnagyobb meglepedéssel távozott.

Az üditő állomás megismerése után Vársárhelyi Jankánál, az aradi Vöröskereszt-egylet elnöknőjénél tett látogatást Betegh Miklós. Tolmácsolni kívánta előtte is elismerését s kifejezni háláját az elnöknő fáradhatatlan buzgalmáért, mert — ugymond — amit itt tapasztalt, az felülmúlta minden várakozását.

A kormánybiztos elismerése valóban méltó érdemeiket jutalmazott. Arad előljárt az erdélyi menekültek dolgának intézésében s a város, a megye, a társadalom és egyesek tiszteletet érdemlő lelkesedéssel kértek és vettek részt a sok fáradságot és önfeláldozást kívánó munkában.

A kormánybiztos aradi tartózkodása alatt ment el az aradi pályaudvarról Erzsébetváros lakossága, törvényszéki bírálóival, tisztviselőivel, egész intelligenciájával, valamint számos Brassóvidéki lakos, körülbelül 650 ember. Ez a vonat délben érkezett Szentés és Csongrád környékéről. Az üditő állomáson pompás székelygulyás várta a visszatérőket, a gyermekek részére pedig darulevest és tojásokat főztek. A vonatot a kormánybiztos jelenlétében indult el — hazafelől Betegh Miklós megláthatta, hogy milyen szeretettel gondoskodik az aradi Vörös Kereszt-egylet a visszatérő erdélyiekről. A vonathoz ugyanis egy főző konyhát is csatoltak két napi étellel felszerelve. Sőt gondoskodtak Aradon arról is, hogy ezt az ételmezt legyen, aki megfőzze és elkészítse, s egy tömeg főzésre begyakorolt szakácsnőt is adtak a háztérők konyhájának biztosítására.

Ugyancsak tudomást szerzett a kormánybiztos arról, hogy a nemrég Aradra érkezett, de a vonatatlódás miatt tovább nem utazhatott 750 erdélyi visszatérő, holnap a kora reggeli órákban indul el Aradról. Ez a menekülő vonat Torontálból érkezett s a fent említett oknál fogva tovább nem utazhatván, Gáiban nyert ideiglenes otthont. Iskolákban, óvodákban helyezték volt el őket s ételmezésükről ifjabb Neuman Adolf báró gondoskodott. Velük volt 70—80 darab igavonó jószáguk is. Ezeket a Leopold-féle buszáki istállóban helyezték el s takarmányozásukról a város gondoskodott. A visszatérőknek ezt a csoportját, mint említettük, holnap indítják utnak.

Betegh kormánybiztos teljes meglepedéssel vette tudomásul a tett intézkedéseket s szállására, a Központi szállodába hajtatott, abonnan azonban csakhamar ismét Kintzig János főispánt kereste fel otthonában, ahol tiszteletére Arad város főispánja ma este vacsorát adott.

IRODALOM ES MŰVESZET.

* **Megkezdődnek a színelőadások.** Illetékes helyen a fővárosi és a vidéki magánszínházakra úgy döntöttek, hogy az előadások szerdán, csütörtökön és jövő héten a temetés napján szünetelnek. Budapesten és a vidéken már holnap, pénteken is játszanak. Az aradi Nemzeti Színház csak szombaton kezdi meg

ismét előadásait. Szombaton délután fél 4 órakor ifjusági előadásban az Iglói diákok, este a Három a kislány Horváth Micivel, vasárnap délután fél 4 órakor a Mágus Miska, este a Névtelen asszony kerül színre.

Ötödik.

— Az Aradi Közlöny tudósítójától. —

Harmadik éve dul a háboru, a harmadik tél köszönt már be anélkül, hogy ellenfeleink kiéheztető terve csak részben is megvalósult volna. A támadással szemben megfelelő a védekezésünk. Lakásban, élelemben, ruházatban igényeinket mérsékeltük. Megállapítottuk, hogy mit és mennyit termelünk és mennyi a tényleges szükségletünk. Így jöttek létre az elosztó központok, így történtek intézkedések a tekintetben, hogy a tényleges fogyasztás arányban álljon a termeléssel, a napi szükségletek kereslete a kínálattal.

A közönségünk fegyelmességét jellemzi, hogy az összes intézkedéseket, még áldozat árán is nyugodtan, higgadt méltósággal fogadta. A győzelem öntudata ez, amelyet meg nem ingathat többé az ellenségnek semmiféle mesterkedése.

Az entente egymásután játszotta ki ellenünk az egykori szövetségeseinket. Az olasz, a román beavatkozások megtörténtek anélkül, hogy ezek a hadi helyzetben bármit is változtatnak volna, sőt igen biztató jelenségek arra mutatnak, hogy Románia is követni fogja majd Szerbia, Montenegró sorsát.

A katonai helyzeten kívül pénzügyi helyzetünk is kedvező. A gazdag Anglia, Franciaország kiapadhatatlannak híresztelt tartalékjait sorban meritik ki, mivel rendre veszik fel az államkölcsönöket. Franciaország már a hatodiknál tart, Oroszországról, Olaszországról pedig régen tudjuk, hogy pénzügyileg eddig is honnan éltek.

Németországban a napokban fejeződött be az ötödik hadikölcsön a legszebb eredménnyel, Ausztriában ugyanilyen kilátások vannak. Hazánkban e hó 23-án kerül aláírásra a legújabb kölcsön. Minthogy azok a kedvezmények és előnyök, amelyek az előző kölcsönöket jellemezték, az új kölcsönben még inkább fokozódtak, bizvást remélhető, hogy a közönségünk az ötödiket is azzal a megértéssel és meleg pártolással fogadja, amelyet e kölcsön úgy hazafias, mint gazdasági szempontból teljesen megérdemel.

A hadikölcsön jegyzés első napján már kitünt, hogy az aradi takarékpénztárnál ismét igen nagy sikerrel kecsegtető akció zajlik majd le a jegyzésre szánt egy hónap alatt. Mint a bankok részéről értesülünk, már ma igen nagy érdeklődés mutatkozott, habár még nagyobb tételekben jegyzés nem történt, de a jelek azt mutatják, hogy a közönség a rendkívül kedvező feltételi kölcsönből sokat akar jegyezni. Valamennyi bank intenzíven foglalkozik természetesen a kölcsönrel és úgy mint a múltban, ez alkalommal is Arad lesz az a város, ahol a legszebb eredményt fogják a pénzügyintézetek produkálni.

A kereskedelmi miniszter arról értesítette Varjassy Lajos polgármestert, hogy a hadikölcsön jegyzés előmozdítása érdekében a bankok és pénzügyintézetek a folyó évi november hó 23-án és december hó 22-ike közé eső vasárnapokon a pénztáraikat nyitva tarthatják és hivatalaikban akadálytalanul dolgozhatnak.

József főherceg vezérezredes erdélyi harcvonala . . .

— Az Aradi Közlöny tudósítójától. —

József főherceg vezérezredes vette át a trónra lépett ifjú Károly csapatai felett a parancsnokságot. A ma éjjel érkezett hivatalos jelentés már a József főherceg vezérezredes hadsereg arcvonaláról beszél. Ezzel a legnépszerűbb királyi herceg elérkezett a háború folyamán a legmagasabb katonai helyre. Hadseregparancsnok és egyúttal még több katonabálványa lett.

— Fenséges apánk — így szólítja őt meg a baka, mikor vele az uton, vagy alövészárokból találkozik. Imádják, szeretik katonái a legmagyarabb főherceget, akinek népszerűsége nem mondva csinált valami. Az Aradi Közlöny olyan emberek elbeszélései alapján, akik az olasz fronton érintkeztek József főherceggel, megírta, hogy milyen közvetlen, milyen egyszerű módon tud minden katonájával érintkezni, milyen nagy szeretettel foglalkozik azok aprócsképről bajos dolgaival. József főhercegnek katonáihoz írt tábori levelező-lapjai a magyar háborús irodalom legértékesebb alkotásai.

A hadseregben azt mondják róla, hogy nem fogja őt a golyó. Gáspár Arthur, aki a dinasztia tagjai háborús életéről könyvet írt, a következőket mondja el József főherceg tábori életéről.

Két ízben is próbálkozott vele a varázst nem ismerő buta mészka-golyó. Nagy-Cseresznyén a csizmájában akadt meg. Uzsoknál a sapkáját vitte keresztül. Őt magát nem érte. Nem is érthette, mert — tetszik tudni — nem fogja a golyó...

S azután láttam ezt a katonát, akit varázsvéd, golyó, acél ellen. Meleg nézésű a szeme. Az arca komoly. Nem mosolyodik el egy pillanatra sem és mégis olyan csodásan derűs, jóleső a tekintete. Hallom, amint egy bajtársához — hóbán ázott, agyagos lövőárokból besározott magyar bakához — beszél. Mintha muzsika volna a szava. Mély, férfias a hangja, lassan, magyarosan ejti a szót és egyszerűen beszél, hogy az iskolától, nyomtatott betűtől távol, isten verőfényes napja alatt nevedezett pusztai magyar legény úgy érzi, testvér szól hozzá.

— A fenség... — mondják a tisztjei és a szemük szeretettől sugárzik, amikor róla beszélnek. De a katonái csak „Jóska apánk”-nak hívják. És imádják mind. A magyar hogyan imádná, amikor a maga szíve dobbanásának visszhangját hallja fényes palotában, fejedelmi biborban nevelkedett vezére szavából. De rajongással szereti a német, a román, a szerb és a többi katonája is, akit mind kedves fiának mond, aggódó gonddal kíséri, ha átlőtt tagokkal viszik hátra, maga ápolja, segíti, vigasztalja és így bucsuzik tőle:

— A viszontlátásra!

Az ő katonája mind siet is vissza „hozzá”, ha csak valahogyan tudja már a lábát vonszolni.

Amikor végigjártam a hetedik hadtestet, ahol a mi József főhercegünk a vezér, megértettem, miért nem ismer félelmet az a katoná, aki éjjel, nappal, hóviharban, golyózáporban, kolera, tifusz veszedelmében maga mellett látja a vezérét, a féltistenét, akit „csoda véd, hogy golyó, acél, betegség nem fogja...”

Ebben a háborúban József főherceg hadosztálya vitta — a déli harctéren — az első ütközeteket. A haditényeiről szóló jelentésekből

csak egyes mozzanatokot emelek ki az események sorrendjében:

József főherceg hadosztálya — a 31-ik gyaloghadosztály — augusztus 17-én elsőnek kelt át a Száván. Meg kellett támadnia a szerbeket, amikor megközelítőleg sem tudta, milyen erős és melyik irányban van az ellenség. S bár őt szerb hadosztály állott ezzel a hadosztállyal szemben, mégis sikerült a Sabác, a Pricinovic és a Jevremovic mellett vívott három véres ütközetben a szerbeket megverni és visszavonulásra kényszeríteni. Már akkor esodákat beszéltek a főherceg személyes bátorságáról és arról a szerencséről, amely minden lépését kíséri. Klónak mellett egy komitácsi a kukoricából husz lépésnyirel kétszer egymásután lött rá revolveréből a főhercegre, kinek feje mellett süvitett el a két golyó. A következő pillanatban a főherceg golyója homlokán találta a komitácsit, ki azonnal holtan terült el a földön. Sabác mellett a főherceg kantáron vezette lovát, amikor mellé ütött le a földre egy szerb 15 cm-es gránátlövedék. Borzasztó volt a lydit robbanása. Az erős légnyomás a földre vágta a főherceget, akinek csak köpenye gallérját találta két szilánk. Pricinovic mellett a szerb tüzérség véletlenül, vagy áruálás folytán, felfedezte a hadosztály törzsét és lövedéke épp akkor találta el az egyik ulánust, amikor az jelentésével a főherceg elé érkezett. Ulánus és kó eltűntek a föld színéről, csak az ulánus véres karja akadt meg és süngött az egyik faágon. A főherceg sértetlen maradt.

Szerb földön maradt a főherceg, amíg főparancsnokságunk stratégiai okokból a hadtestet, amelyhez a 31. hadosztály tartozott, nem rendelte az északi harctérre. Augusztus 23-án éjjel kellett Sabácot elhagyni. A szerbek állandó tűz alatt tartották a Száva hídját és a Sabáctól odáig vivő országutat. József főherceg személyesen vezette az átkelést és csoportonként küldötte csapatait a hidon át. Különböző parancsokkal egymás után küldötte szét a törzséhez tartozó vezérkari és parancsörtiszteket, úgy, hogy végül egészen egyedül maradt a ház előtt, ahonnan parancsait osztogatta. Minthogy a szerb tüzérség folyton az utca közepére ontotta tűzét, a főherceg a ház falához húzódtott. Éjjel volt. Ekkor észreveszi, hogy a fal mellett a földön fekszik valaki.

● Ki az? — kérdi a főherceg.

— Egy 44-es — hangzik a válasz.

— Az ezred már rég átkelt a Száván, mit keresel itt egymagad?

— Tízennyolean maradtunk 44-esek itt a ház körül, hogy kéznél legyünk, ha kell, fenséges uram — szól a somogyi baka.

— Ki parancsolta? — kérdi a főherceg.

— Senki, de a szívünk nem engedte, hogy egyedül hagyjuk, ezért lopóztunk ki parancs ellenére.

Szerbiából Galiciába került a főherceg hadosztálya. Itt akkor indult meg a második lembergi csata. Böhm-Ermolli hadseregének kötelékében haderőnk déli, jobb szárnyán küzdött a hadosztály és diadalmas részt vett a Grodek tájékon megindult és a déli szárnyon győzelmes harcokkal majdnem Lembergig vitt előnyomulásban. Szeptember 9-én a Komarnótól délkeletre fekvő Balenikinél kint a szántóföldön aludt a főherceg. Körülötte a legénység. Éjjel lövés ébresztette fel. Tüzérei elhozták

megmutatni az első ágyut, amelyet zsákmányoltak és az őrtálló katoná majnem lelőtte őket, mikor az éj sötétségében hirtelen megjelentek. Horozanna Wielkanál a főherceg hadosztálya egy napon 43 orosz ágyut zsákmányolt. Itt különösen a budapesti tüzérek a nehéz tarackokkal vitték véghez borzalmas pusztítást. Két orosz üteg teljesen megsemmisült ágyuink keresztútjében. Tisztek, legénység, lovak mind ott helyben szörnyet haltak. A halottak ütegében az élet-egyetlen nyoma egy zsebóra volt, amelyik vidáman ketyegett a halottá dermedt ütegparancsnok kezében. A hadosztály Galiciában akkor Lembergtől délre fekvő Szceree községig jutott el. Folytonos orosz ágyutűzben volt itt a főherceg. A temetőben végignózta ütegeink mérkőzését a nehéz orosz tüzérséggel. Szeptember 11-én itt sebesült meg Le Beau tábornok dandárparancsnok, de csak rövid ideig maradt távol; öt nap múlva újra átvette dandárját.

Ismeretes, hogy noha a Wiereszica vonalból Grodek tájékaról kiindult offenzívánk szép sikereket ért el és lassan bár, de mindig előrenyomult, főparancsnokságunk az ismert stratégiai okokból az egész vonalon elrendelte a visszavonulást. A visszameneteléseknél a főherceg mindig leghátul maradt. Ott állt a tüzérségnél, melynek feladata az ellenség távoltartása és nem mozdult helyéről, míg el nem vonult minden csapata. A Grodek melletti Rutki községnél például még a tüzérségét is előreküldte és mint hátvéd, néhány tisztjével utolsónak maradt — legközelebb az ellenséghez.

Simonescu tábornok bőkezűsége. (Egymást gyilkolták az osztokodásnál.)

— Az Aradi Közlöny tudósítójától. —

Az oláhok erdélyi uralmának sötét napjaiból megrázóan érdekes epizódot beszélt el Kvasnovski Emil ósinkai jegyző.

— Mikor hazatértem a községbe — beszélt Kvasnovski — első dolgom volt, hogy az elárvult anyakönyvet rendbe hozzam, kiegészítem, a születéseket és halálzásokat bevezessem. A rendelkezéseimre álló adatok feldolgozásakor szemembe ötlött egy szükségjavu jegyzet: Rácz Leontine ósinkai lakos meghalt.

A halál okáról azonban a jegyzetben nem találtam említést téve, holott az anyakönyvbe azt is be kell vezetni, hogy az elhunyt halálát mi okozta? Kutatni kezdtem a dolog után és ekkor, mondhatnám szenzációsan érdekes részleteket tudtam meg a román anyanyelvű Rácz haláláról: Rácz gyilkosságnak esett áldozatul.

— Mikor az oláhok Ósinkára bevonultak, Simonescu tábornok, dandárparancsnok, aki hadiszállását itt ültette fel, kihirdette az oláh lakosság között, hogy miután a szászok teljesen elhagyták Feketehalmot, minden ósinkai román választhat ott egy házat magának, amely az ő tulajdonába megy át.

A tábornok rendelete mindössze azt a kikötést tartalmazta a szabad zsákmány birtokbavételénél, hogy aki már elfoglalta a kiszemelt házat, erről nyomban jelentést tartozik tenni az ósinkai oláh katonai parancsnokságnak.

Ez a rendelet okozta Rácz Leontine tragikus halálát.

Rácz ugyanis ugyanazon házat szemelte ki Feketehalmon, mint a szintén román anyanyelvű Boér Ambrus. Utóbbi azonban azon a

menen, hogy 6 személyesen is ismerte a kisze-
melt ház tulajdonosát, több jogot formált an-
nak birtokbavételéhez. A két ósínkai román
a prédán összeverekedett és a tusa hevében
Boér egy felragadott háltával agyonütötte
Ráczot.

Mindez most, Erdély visszahódítása után
tudódhatott csak ki, mert addig Boér nyilván
zavartalanul élvezhette az ököljog alapján bi-
torolt idegen just. A megtorló igazságszolgál-
tás keze azonban a gyilkost alig érheti utól.
Eltűnt a vármegyéből. Senki se tudja, hogy
hová. Az ósínkai anyakönyvnek Rácz Leontine
halálának okáról szóló jegyzet helye azonban
ma már ki van törve.

Orgazda-szövetkezetek Aradmegyében.

(Akik a tutajfákat dézsmálják.)

— Az Aradi Közlöny tudósítójától. —

Rendkívül érdekes ügyben intézett most
leiratot a belügyminiszter Aradvármegye
alispánjához és a m. kir. folyamtermelési hiva-
talhoz. A leirat azt tartalmazza, hogy az or-
szág legkülönbözőbb vidékén lakó, erdőtulajdo-
nosok és fanagykereskedők, valamint erdőki-
termelők panasszal fordultak a belügyminisz-
terhez, hogy Aradmegyében valóságos orgazda-
szövetkezetek alakultak, amelyeknek az a pro-
gramja: a tutajok faanyagát nagy tömegekben
ellopják a tutajos alkalmazottakkal.

A kereskedők és erdőtulajdonosok a kö-
vetkezőkben összegezik vádjaikat: a Maroson
évenként több millió korona értékű különböző
minőségű faanyagot tutajoznak ki a Tiszára. A
tutajokat a Maros felső szakaszán, de legin-
kább Zámiban eresztik a vízre és gyakran egé-
szten Titelig haladnak ezek a jól megpakott
járművek. A címzetek mindig csodálkozva
konstatálták, hogy a rakományokból állandóan
hiányzott bizonyos mennyiség, amelyet a tuta-
jason hiába kerestek. Ők azt a választ adták,
hogy az uton nekiütözték valami hidlábnak,
vagy fűrészmalomnak és a fát elvitte a víz.
Hosszas kutatás után a károsultak megállapi-
tották, hogy a hiányzó famennyiségeket az
Aradmegyében szervezett orgazda szövetkeze-
tek segítségével lopják el a tutajon alkalmazott
egyének. A panasz szerint Óthalomban, Mon-
dorlakon, Maroscsicséren, Máriaradnán, Pálo-
son, Barackán és Csanádmegye néhány közsé-
gében működnek ezek az orgazda társaságok,
amelyek tagjai a tutajosokkal személyes is-
meretséget tartanak fenn és potom árhoz ve-
szik meg a tutaj rakományok egy részét. Ha
felelősségre vonják őket, akkor kijelentik, hogy
a tutajosok sajátjukként adták el nekik a fát.
Ez az állítás merő hazugság, mert hiszen a
marosmenti községek lakói jól tudják, hogy a
tutajon lévő farakományok a kereskedők és er-
dőbirtokosok tulajdonai és a munkásoknak egy
darab fájuk sincs a tutajon, mert hiszen ezek
a munkások csak alkalmazottai a tutajtulaj-
donosoknak. Az orgazdának tudni kell, hogy
a parasztutajos csak lopás útján juthat a
araja faanyaghoz.

A tolvajok és orgazdák működésének má-
sik módszere az, hogy a Maroson lévő ugy-
nevezett fűrészmalomokat direkt olyan részen
helyezik el, ahol a tutaj könnyen beleütözhethet.
A fűrészmalom-tulajdonosok egyrésze di-
rekt össze is játszik a paraszt tutajosokkal,
hogy azok menjenek neki a malomnak és
okozzanak kárt a tulajdonosoknak, mert ez
nagy kártérítési követelésre ad jogcímet. Ezen
a révén egész zsaroló hadjáratnak vannak ki-
téve a farakományok tulajdonosai, akik kény-
telenek magas kártérítési összegben kiegyezni

a fűrészmalom tulajdonosokkal, mert azok
nem akarnak évekig tartó perekbe becsát-
kozni.

A belügyminiszter arra hívta fel az arad-
megyei alispáni hivatalt, hogy a hatósági kö-
zegekkel gondosan ellenőriztesse a Marosmenti
községekben működő orgazda szövetkezeteket.
A tutajon szállított tűzfának ugyanis a mai
körülmények között rendkívül fontossága van
és épen ezért meg kell akadályozni, hogy jog-
talan kezekbe jusszon. A folyamtermelési hiva-
tal utasította a minisztérium, hogy különös
gondot fordítson az ugynevezett fűrészmalomok
elhelyezésére, nehogy ezeknek a malomtulaj-
donosok szándékosan nem megfelelő helyet
válasszanak és mesterségesen idézzenek elő a
tutajokkal való összeütöközéseket. Tudomásunk
szerint az ország különböző részén érdekelt
kereskedők és erdőtulajdonosok nem elégsze-
nek meg a minisztérium emez intézkedésé-
vel, hanem a nyár tolymán külön maros-
menti csendőrség szervezését fogják kérni,
amelynek feladata lesz az orgazda szövetkeze-
tek kinyomozása és a tömeges visszaélések
megakadályozása. Ugy tudjuk, hogy az érde-
kelt cégek anyagi hozzájárulást is ajánlot-
tak fel a vízi csendőrség szervezéséhez, mert
kiszámíthatatlan károkat okozott nekik az egész
vármegyére kiterjedő hálózattal bíró bünszö-
vetkezet garázdálkodása.

Aradi katonák hűségesküje Károly királynak.

— Az Aradi Közlöny tudósítójától. —

A király tegnap aláírta azt a hadparan-
csot, amelyben elrendeli, hogy az egész
haderő és a flotta haladéktalanul tegye le
az esküt. Ennek következtében a katonai ha-
tóságok intézkedtek, hogy az eskü letétel nyom-
ban megtörténjen. Aradon ma fél tíz órakor
délelőtt az összes csapatokat a várban, az ugy-
nevezett díszterén állították fel és a csendes
mise után Faragó Mihály es. és királyi tábori
lelkész a következő beszédet intézte az egybe-
gyűlt tisztékhez és a legénységhez:

Kedves bajtársak! Osszejöttünk, hogy
eskünet, melyet még boldogult jó királyunk
életében tettünk, megismételjük. Egybegyű-
tünk, hogy fogadásunkat, melyet ugyancsak
őneki tettünk, új uralkodónknak is feljajtsuk,
megerősítsük. Nagyon fontos az eskü béke idő-
ben is, de sokkalta — sokkalta fontosabb ez
ma, midőn véres napokat, háborus időket élünk.
Mit is tesz esküdni? Esküdni — kedves baj-
társak — annyit tesz, mint istent tanubizony-
sággul hívni, hogy igazat mondunk. Esküdni
annyit tesz, mint erős akaratúval megtartani
minden körülmények között azt, amit fogad-
tunk. Jelen esetben — kedves bajtársak —
a mi katonai eskünk annyit tesz, hogy min-
dent, amit jóságos urunk, édes jó magyar-
hazánk védelme tőlünk kíván, emberi erőn-
ket megfeszítve is pontosan, odaadással, hű-
séggel teljesítjük. Esküt tesz az életben csak-
nem minden alkalmazott, hogy alkalmazásával
járó minden kötelességét lelkiismeretesen fogja
teljesíteni; esküt tesz a hitves a hitvesnek,
hogy segítő társai lesznek egymásnak az élet
nehézségei közepette. Eppen így esküt teszünk
mi is, hogy a reánk rótt kötelességünket hűen,
pontosan, odaadással fogjuk teljesíteni. Esküt
teszünk, hogy jó királyunkat, édes magyar ha-
zánkat életünkkel, ha kell vérünkkel is min-
den időben szolgáljuk, megvédelmezzük. Ezen
eskünet megtartani annál is könnyebb, mert
isten az ő hatalmas erejével áll mellettünk.
Legyen tehát a most leteendő eskütök — ked-
ves bajtársak — ünnepélyes és szent, mert a

kinék azt teszték, maga a legnagyobb szent-
ség. Fogadjátok rövid tanításomat szívetek mé-
lyébe és ha kimondjátok az eskü legszentebb
végszavait: „isten engem úgy segítjen!” an-
nak sulya, lelki értéke legyen, hogy ezen is-
teni segélynek már a földön is és egykoron a
földön túl is érezzük jótékony, boldogító ha-
tását.

A mély hatást tett beszéd után Szath-
máry János őrnagy előbb a tisztéknek, utóbb
a legénységnek felolvasta az eskü mintát és a
katonák hűséget fogadtak az új Hadurnak. A
kórházakban fekvő beteg katonáktól szintén
kivették az esküt. Az eskü szövege a követ-
kező.

Mi ünnepélyesen esküszünk a minden-
ható Istenre, hogy Ő apostoli felsége, legke-
gyelmesebb tejedelmünk és urunk

Károly

Isten kegyelméből ausztriai császár, Cseh-
ország királya stb. és Magyarország apostoli
királya iránt hűséggel és engedelmességgel
viseltetünk; ugyszinte, hogy Őfelsége tábor-
nokainak s minden egyéb előjáróinak és
felebbvalóinknak is engedelmeskedünk, őket
tisztletben tartjuk és védelmezzük, rende-
leteiket és parancsait minden szolgálatban
teljesítjük, minden ellenség ellen, bárki le-
gyen is az és bárhol Ő császári és apostoli
királyi Felségének akarata azt követelné, vi-
zen és szárazon, éjjel, nappal, csatákban, üt-
közetekben, rohamokban és bármilyen val-
lalatokban, szóval mindenütt, mindenkor és
minden alkalommal vitézül és férfiasan har-
colunk, csapatainkat és zászlóinkat s köve-
geinket semmi esetben el nem hagyjuk, az
ellenséggel soha legkisebb egyetértésbe se
bocsátkozunk s magunkat mindig a hadi tör-
vényekhez és derék harcosokhoz illő módon
viseljük s így becsülettel élünk és halunk.
Isten minket úgy segítjen. Amen.

Következett a honvédséghez, a népfelke-
léshez és a csendőrséghez tartozó tiszték es-
küje magyar nyelven. Az eskü szövege szó-
szerinti fordítása a németnek, azzal a hoz-
záadással, hogy itt a „hazánk szentesített
törvényeinek” megtartására is fogadalmat kell
tenni.

LEGUJABB.

Reggel 3 órakor érkezett telefon
jelentés.

Nem kell frakk a királyi audienciához.

Károly király Ferenc József halála óta ma
hagyta el először a schönbrunni kastélyt és ud-
vari auton a városba ment. Délután fél három
órákor hagyta el a király Schönbrunn és ez
alkalommal lépett a palota őrség először fegy-
verbe az új király előtt.

Károly király az eddigi szigorú ceremóniák-
ban már a mai nap folyamán érdekes változta-
tást tett. Elrendelte, hogy a nála megjelenő
személyek délután is frakk helyett redingóban
jelenjenek meg.

A Frankfurter Zeitung bécsi levelezője a
következő érdekes reminiscenciákat közli:

— Amikor az elhunyt királynak a múlt
év kritikus tavaszán valaki elmondotta, hogy
el van terjedve az a hír, hogy Ausztria-Ma-
gyarország különbékét akar kötni, a király a
következőket mondotta:

— Inkább elpusztul Ausztria és Ma-
gyarország, mint kujonna válik.

Gyászolnak

a szövetséges hadseregek.

Károly király hadparancsa a katonákhoz.

— Saját tudósítónk telefonjelentése. —

Budapestről jelentik: A katonai Rendeleti Közlöny november 23-iki számában 6 császári és királyi felségének a következő legfelsőbb hadi és hajóhad parancsát közli;

Hadi és hajóhadparancs.

Katonák! Legfelsőbb Haduratok, az Én fenkölt déduagybátyám Első Ferenc József császár és király, aki benneteket, atyáitokat és nagyatyáitokat évtizedeken át szeretettel és hűséggel vezetett, aki atyailag viselte gondotokat, istenhez költözött. Az istenben megboldogult felséges ur, mint hű kötelesség teljesítés tündöklő példaképen, a végső megfeszítésig szentelte bölcsességét, egész lényét a Haza javának, amíg ereje el nem hagyta, gondolata nálatok, az ő szeretett katonáinál időzött.

Katonák! Eme titáni küzdelem kemény, de dicsőséges napjait eddig veletek éltem át. Amikor most, nagy idők közepette, immár mint legfelsőbb Hadur közületek, a ti soraitokból lépek harcvezető hűséges hadseregem és hajóhadam élére, rendületlenül bízom a mi szent jogainkban és győzelmünkben, amelyet igazságos ügyünk szolgálatában, hű szövetségeseinkkel egyetemben isten segítségével ki fogunk vinni. A magasztos elhunyt szelleme veletek lesz. Ez fog benneteket hős harcokra serkenteni. Így adja meg a Mindenható, hogy elhunyt Hadurunk ravatalára helyezhessük a diadal koszorúját és ezzel viszonzzuk hálánkat mind ama szeretetért és gondoskodásért, amely az ő hemes szívét hű haderőnkért szakadatlanul dobogtatta.

Kelt Bécs november 23.

Károly s. k.

Budapestről telefonálja tudósítónk: Őfelsége a király parancsára ma délelőtt a monarchia valamennyi katonai parancsnokságának területén megtörtént a csapatok esküjének megújítása I. Károly Ausztria császára és ugyan e néven Magyarország IV. apostoli királya nevére. Az ünnepélyes aktust valamennyi telekezet híveinek istentisztelete előzte meg és azután a csapatok letették az esküt, miután a tisztek a csapatok nyelvén beszédet intéztek a katonákhoz. A tábornoki kar, a tisztek és a katonai tisztviselők is megújították esküjüket.

Berlinből jelentik: A hadsereg Rendeleti Lapja a következő hadseregparancsot közli:

— Ausztria császára és Magyarország apostoli királya Istennek elhatározásából csaknem hatvannyolc évi áldásos uralkodás és szakadatlan munkálkodás után tegnap meghalt. Őszinte gyászai és fájdalmas megindulással állunk ennek a nemes lelkű uralkodónak és felséges szövetségeseinknek ravatalánál a veletek oly szoros barátságban élő népével és hadseregével, amely a német csapatokkal együtt a világháborúnak sok harcra csatározott, annak hűséges bajtársa, vérez és győz. Velem együtt házám és a hadsereg és az egész haza szívesen emlékszik ezekre az értékekre. Az istenben megboldogult Nagyatyáimmal jó barátságban lévén, a megdicsőült Nekem is kedves atyai barátom és tanácsadóm volt. A Reá való emlékezés mélyen gyökeredzik szívünkben. A magasztos lejedelem alakja magasztosan meg fog állni minden idők történetében. Két ezredem, melylyel vezértábornoki és tulajdonosi méltóságában hosszú idő óta szoros összeköttetésben volt és pedig a II. számú württembergi huszárezred és a II. számú testőr-gránátosezred, nagy jóakaróját veszítette el a megboldogult császárságban, akinek kegyes jóindulatának és érdeklődésének számos bizonyítékát mindig hűlőn őrizzük meg. A két ezred is mélyen

érzi azt a kívánságot, hogy gyászának külső jeleit is viselhesse. Megparancsolom ennél fogva:

1. a táborban levő és megszálló hadsereg valamennyi tisztje, amennyire azt a jelenlegi körülmények engedik, tízennégy napig gyászt viseljen;

2. a nagy főhadiszálláson, továbbá a Ferenc József nevét viselő II. számú testőr-gránátos ezrednél és Ferenc József Ausztria császára és Magyarország apostoli királya nevét viselő II. számú württembergi huszárezrednél három hétig tart a gyász.

3. A gyásznak három első napján az összes katonai szolgálati épületeken féláróóra kell eresztetni a lobogót, a csapatoknál a tüzriasztón és a riadón kívül semmiféle hangszerek nem játszhatnak.

4. A gyászszertartáson az előbb említett két ezred küldöttsége tábori ruhában, a következőképpen vesz részt:

Ferenc József császár és király nevét viselő II. számú testőrgránátosezred pótzászlóaljának egy törzstiszte, egy kapitánya, egy főhadnagya és egy hadnagya, a 16. schleswig-holsteini ezred, illetve a Ferenc József császár és király nevét viselő II. lovas-huszárezrednek egy kapitánya, egy főhadnagya és egy hadnagya. Vilmos s. k.

Berlinből jelentik: Ferenc József császár és királyért négy heti udvari gyászt rendeltek el.

HIREK.

LEGUJABB.

Régen 3 órakor érkezett telefon jelentés.

Bukarest komoly veszélyben.

Bukaresti jelentések szerint az oláh hadseregnek a Zsil völgyében szenvedett súlyos veresége és különösen Krajova elfoglalása Bukarestben határtalan ijedelmet keltett. A kormány sokáig visszatartotta ezeknek a vereségeknek híreit, de végre is be kellett azokat vallani. A központi sikereinek híre a lakosság újra tömegesen hagyja el az oláh fővárost.

Londoni jelentések szerint Bukarestet komolyan veszélyeztetettnek tartják. A lapok a legnagyobb aggodalommal írják Románia helyzetéről és annak a félelemnek adnak kifejezést, hogy a gabonában rendkívül gazdag oláh síkság nemsokára az ellenség kezére kerül.

Működik már a lupényi bánya.

(Husz vagon napi széntermelés.)

— Az Aradi Közlöny tudósítójától. —

Az Aradi Közlöny munkatársa a múlt hónap elején Petrozsényben járt és megállapította, hogy a zsilvölgyi bányákat jelentékeny károsodás érte és üzembe helyezésükről hosszabb ideig nem lehet szó. A legfőbb akadálya tudvalevőleg az volt, hogy az ellenség a határhegyeken és azok mögött foglalt állást és mindaddig, míg a román tüzérség a bányák közelében tartózkodott, az épen maradt néhány kazán lehetetlenség volt üzembe helyezni, mert a kürtő füstje jó célpontra szolgált volna az oláh ütegeknek. Mivel azonban hős csapatunk sokkal gyorsabban elzavarták az ellenséget a határokról, mint előre sejteni lehetett, a zsilvölgyi bányákban hozzáfoghattak a renoválás munkájához.

Legelőször a lupényi hat kazán közül épen maradt két kazán működését kezdték meg és ez lehetővé tette, hogy villamos erővel indíthassák meg a bányák tatarozásának munkáját és a bányavíz eltávolítását. Arról értesülünk, hogy néhány nappal ezelőtt a lupényi bányák egyikében már megkezdődött a termelés és most már naponta mintegy husz-huszonöt vagon szént tudnak kiaknázni. A kincstári bányákban is megkezdődött már a munka és ott is sikerül naponta néhány vaggont kitermelni.

A petrozsényi bányákban még hosszabb ideig nem kezdhetik meg a termelést, mert ott

igen jelentékeny károkat okozott az ellenség és ezek kijavítása nehezebben történik. A szén elszállítását megkönnyíti az a körülmény, hogy Pajtól—Lupényig megindult a vonat. Ertesülésünk szerint egyelőre csupán katonai szállításokra használják föl ezt a vonalat.

— **Hősi halál.** A múlt hó 14-ikén Kirilbabánál vívott véres harcokban elesett Grosz Józsi budapesti vadász önkéntes, ki másfél éven át a különböző harcokban hősiességgel küzdött, míg végre gyilkos orosz golyótól találva, 21 éves korában kilehelte nemes lelkét. Az elesett hősből Grosz Aladár dr. aradi ügyvéd és a harcra levő Grosz Mór kisjenői bírósági tisztviselő fivérüket gyászolják.

— **A „Hangya” fogyasztási szövetkezet aradi fiókja hatalmas lépéssel és máris megkezdte nagy eredményekkel indul a megalakulás felé.** A mozgalom tudvalevőleg az aradi bíróságtól indult ki, hogy a mai nehéz viszonyok mellett lehetővé tegyék Arad közeposztálya számára is, hogy minden akadály, tülekedés nélkül olesón jusson az élelmicikkekhez. Alig két hete, hogy kibocsájtották az aláírási felhívásokat és eddig már több mint hétszáz tag jegyzett egy vagy több részjegyet a megalakuló szövetkezethez. Ama hivataloknál, vagy magánosoknál, ahol illetve akikenél még ilyen aláírási ívek vannak, felkéremek, hogy azokat szolgáltatassák be járásbírói épület, földszint, második számú hivatalnál, hogy azokat még idejében küldhessék föl Budapestre. Ugyszintén értesítik a szövetkezet tagjait, illetve azokat, akik részjegyeket jegyeztek, hogy jegyzéseik után járó negyven koronát december elsejéig az Arad-Csanádi Takarékpénztárhoz továbbítsák. December elsején és másodikon, utolsó terminusként, a fizetések eszkezőzölhetők még Uray József királyi járásbírónál is, vagy földszint 2-ik számú hivatalban.

— **Elhunyt aradi tiszt. Pohl Károly** aradi kereskedő, aki a háboru elején, mint hadnagy, később, mint főhadnagy a harcra teljesített katonai szolgálatot, a napokban Szerajevóban megbetegedett. Betegségének híre édes anyja ki a katonai hatóságtól engedélyt kapott az elutazásra, azonnal fiához sietett, de sajnos, már nem találta őt életben, mert egy ma érkezett távirat szerint Pohl Károly tegnap este vérmérgezésben elhunyt. Halálát az egész aradi kereskedő világ, melynek mindenkor szimpatikus, szorgalmas tagja volt, mélyen gyászolja.

— **A vízbe dobott levelek.** Az Aradi Közlöny egyik legutóbbi számában megírta, hogy a Városliget mellett elhuzódó Elővíz csatornában egy hatalmas köteg papírost találtak, melyet a vízből kiemeltek és ekkor látták, hogy a köteg kézbesítetlen postai leveleket tartalmaz. Az esetet bejelentették a rendőrségnek, mely széleskörű nyomozást indított, hogy ki lehet a lelketlen és könnyelmű postakézbesítő, aki a leveleket, azok kiképzése helyett egyszerűen a csatornába dobta, hogy megakarítsa a kiképzés munkáját és hogy erre ráne jöhessenek. A detektívek már tudják is a bűnös levélkézbesítő nevét, de egyelőre tovább folytatják a nyomozást, hogy több terhelő adal legyen ellene és csak azután veszik vallatóna. Erről az esetről irt legutóbbi cikkünkben téves információk alapján megemlítettük, hogy Burger György posta és távirata főfelügyelő, az aradi postahivatal főnöke kijelentette, hogy a levélkézbesítésért ő nem vállal felelősséget, mert a kézbesítést fiatal suhancokra bízták. Helyreigazítjuk ezt a tévedésünket, annál is inkább, mert hiszen a kézbesítést nem a központi, hanem a vasuti postahivatal vezeti.

— **Halálozás.** Ozvegy Bayer Józsefné született Hocheisel Ludovika, november 22-én délutén 80. évében elhunyt. Temetése 24-én délután 4 órakor lesz a felső temető halottasházából.

— **Mindenki keresse fel Fischer Simon** Nagyáruházát a Szabadság-téren. Trikók, harisnyák, férfingek, kalapok nagy választékban, gyermek-kocsik gyári raktáron. 5623

KÖZGAZDASÁG ÉS KÖZLEKEDÉS.

NEMZETI SZÍNHÁZ

Aradon, 1916. november 24-én.

Országos gyász miatt a színház
zárva van.

A meghaltakért felek:

Budnyánszky Endre tiszteletben:
Stauber József.

NYILTÉR.

(Az ezen rovat alatt közöltékért nem vállalunk felelősséget.)
Limböck János és fia első m. kir. szab. ércokosorú
gyára és temetőrendező vállalata.

Visy Ferencné szül. Bayer Vilma férjével Visy Ferencsel egy a maguk, valamint Gyenes Kálmáné szül. Wolafka Katalin férjével Gyenes Kálmánnal, Wolafka Nándor és Máriaanna és a többi rokonság nevében is mély fájdalomtól megtört szívvel tudatják a felejthetetlen jó anyának, nagymamának és áldott emlékü rokonnak

özv. Bayer Józsefné

szül. Hochelsol Ludovikának,

f. hó 22-én, d. n. 2 órakor, életének 80-ik évében történt gyászos elhunytát.

A kedves halott f. hó 24-én, d. n. 4 órakor fog a román. kath. egyház szertartásai szerint a felső temető halottas házából az ugyanottani családi sírhelyben örök nyugalomra tétetni.

Az engesztelő gyászmise áldozat f. hó 29-én d. e. 1/8 órakor fog a 43t. Minorita atyák szentegyházában az egek Urának bemutatattatni.

Az örök világosság fényeskedjék felett!

Arad, 1916. november 23. 21

ARADI KÖZLÖNY

1916. évi december hó 1-től új előfizetést nyitunk az Aradi Közlöny-re.

Előfizetési árak:

Helyben:	
Egész évre	28 K. — fill.
Fél évre	14 " — "
Negyed évre	7 " — "
Egy óra	2 " 40 "

Vidéken:

Egész évre	32 K. — fill.
Fél évre	16 " — "
Negyed évre	8 " — "
Egy óra	2 " 80 "

Tessék mutatványszámot kérni.

Tuzifa

wagontételekben meg-
rendelhető Weiszberger
Sámuel utódánál,

Körösvölgyi pálinka-
raktárban

ARAD. Telefon 651. sz.

Nyomtatványok

csinos kivitelben készülnek az Aradi
nyomda részvénytársaság nyomdájában

20961—1916. k. h.

Hirdetmény

A korpák és a takarmányozási célokra szolgáló egyéb ipari termékek és hulladékok forgalomba hozata tárgyában kelt 2780—1916. M. E. számú kormányrendeletet, a következőkben tesszem közzhírré:

Korpát, kölestakarmánylisztet, köleshéjat, olajpogácsát, cukorszörpöt, (melasse-l) szárított répaszeletet, valamint szárított moslék és tökölyfeleket sem magukban, sem állati táplálkozásra alkalmas más anyagokkal keverve, vagy takarmányozásra alkalmas módon feldolgozva másként, mint a ministerium 2966—1915. M. E. számú rendelete alapján (l. a Budapesti Közlönynek 1915. évi augusztus hó 10. napján megjelent 184. számában) alakított korpaközpont közvetítésével forgalomba hozni nem szabad.

A malomvállalat annak, aki a 2117—1916. M. E. sz. rendelet (l. a Budapesti Közlönynek 1916. évi július hó 1. napján megjelent 148. számában) 7. §-ában megszabott örlési tanúsítvány alapján kizárólag saját házi és gazdasági szükségletére örlöttet, az ezen örlésből származó korpát kiszolgáltatni, ha pedig azt az örlítető átvéve nem kívánja, a Korpaközpont utján forgalomba hozni köteles.

Az ezen §. alapján átvett korpát az átvéve csak saját állatának takarmányozására használhatja fel, s ha bármilyen okból ily célra fel nem használhatná, azt szintén csak a Korpaközpont közvetítésével adhatja el.

Az 1. §-ban felsorolt ipari termékekért és hulladékokért követelhető legmagasabb ár rendes minőség mellett mm-ként (100 kg.) töltésűre a következőkben állapították meg:

Az ipari termékek vagy hulladékok métermésszámú legmagasabb árai: Korpák K 20. Köles takarmányliszt K 36. Köles héj K 16. Répaszelet K 30. Vadrepogácsa K 30. Napraforgómag pogácsa K 40. Gomborkamag pogácsa K 40. Tökmag-pogácsa K 45. Lenmag-pogácsa K 40. Kendermag-pogácsa K 20. Keményítőgyári szárított sengeri-moslék K 32. Keményítőgyári szárított burgonya-moslék K 18. Szárított sörteköly K 26.

Ezeket a legmagasabb árakat, melyek magukba foglalják a rakodállomáshoz való szállításnak és a berakásnak költségét is, ezek nélkül, készpénzfizetés mellett történt barakás esetére kell érteni s ezek az árak egyaránt vonatkoznak úgy belföldi mint külföldi származású nyers anyagok feldolgozásánál előálló termékekre és hulladékokra.

A jelen rendelet életbelépésével hatályukat veszítik a ministeriumnak a korpák forgalomba bocsátásának szabályozásáról 2966—1915. M. E. szám alatt és a takarmányozási célokra szolgáló ipari termékekért és hulladékokért követelhető legmagasabb ár megállapításáról és ezen cikkek előállításának, azaz forgalombahozásának és szál-

litásának szabályozásáról 4135—1915. M. B. szám alatt kiadott rendeletet, (l. az utóbbit a Budapesti Közlönynek 1915. évi november hó 18. napján megjelent 267. számában, kivéve a 2960—1915. M. E. számú rendeletnek 8. és 7. §-ában, valamint a 4133—1915. M. E. számú rendeletnek 1. §-ában foglalt, a Korpaközpont megalakítására vonatkozó rendelkezéseket, amelyek azzal egészítettek ki, hogy amennyiben a Korpaközpontba az említett §-okban megállapított létszám fölül több tagnak kiküldése válnék szükségessé, az iránt a földművelésügyi miniszter a kereskedelemügyi miniszterrel egyetértőleg intézkedik.
Greis, főkapitány.

Láb- és kézizzadás

bármilyen és leggyorsabban elmúlik, a „Peppo“ folyadék és „Peppo“ hintőpor segítségével.

Szárít! . . . Szagtalanít!!

Peppo folyadék az használati utasítással 1 kor. 20 fill.
Peppo hintőpor 1 kor. — fill.

Legfájdalmasabb
tyukszemétől

is három nap alatt mindenki megszabadul a Hajós-féle ANAGALLIN használatával. Kezelése igen egyszerű, nem piszkít, nem ragadós. A beszerzésnél vigyázzni kell az ANAGALLIN szóra. Az használati utasítással 1 korona.

Gyöngyfehér fogakat
nyertek a

Doré fogpaszta

használatával. Nem habzik! A szájszárazságot deszinficálja, utána igen kellemes. Az egy perces használat után 90 fill.

Fenti szerek kizárólagos készítője és egyedül nagy raktárban:

HAJÓS ÁRPÁD

gyógyszertára Arad, Andrássy-tér 22. sz. (Megyeháza szomszé-)

özv. Szalkai Arminné
hímző és fehérnemű üzlete, előnyomda Arad, Weitzer János-u. 13.
(Főpostával szemben.)

Női és férfi, gyermek kelegyek, intézeti és kórházi fehérneműek, legfinomabb anyagból, színes és fehér hímzések, fehérnemű varrások olcsó árban készülnek. — Uri leányok fehérnemű varrás, hímzés és szabás tanítására felvétetnek. 8418

Pedikrol

tetűpor

egyedül engedélyezett féregpor. 1 ra 1 korona 20 fillér. Tábori csomagolásban kapható mindenütt. Főraktár: Budapest, Török József gyógyszer-tárban, Király-utca 12. — Nagyvárad, „Csulag-gyógytár.” 6925

25097—25392—1916. kh.

Hirdetmény.

A m. kir. Ministeriumnak a papirhulladék forgalombahozatalának korlátozásáról szóló 2888—1916. sz. rendeletét a következőkben tesszem közhírré:

1. §. Papirgyártással vagy papiranyaggyártással foglalkozó üzemeknek bármiféle akár új, akár ócska papiranyag hulladékot bel- és külföldön csakis az alábbi szabályok szerint szabad vásárolniok. Bármiféle akár új, akár ócska papiranyag hulladékot papirgyártással vagy papiranyaggyártással foglalkozó üzemek részére csakis az alábbi szabályok szerint szabad eladni. Akár új, akár ócska papiranyag hulladékot egyébként, a papirgyártással és a papiranyaggyártással foglalkozó üzemek kivételével, mindenki szabadon vásárolhat és mindenkinek szabadon eladhat. Az állami üzemekben, így különösen a m. kir. posta és a m. kir. államvasutak üzemében felgyülemelő akár új, akár ócska papirhulladék nem esik a jelen rendelet hatálya alá.

A m. kir. kereskedelemügyi minster a jelen rendelet alól további kivételeket engedhet. Az 1. §. első bekezdésében meghatározott célokra szükséges papirhulladék beszerzésének biztosítása és a beszerzett anyagnak az ugyanott említett üzemek között való elosztása végett Budapestén „Papirhulladék Bizottság” alakittatik. Bejelentésre kötelezett: Mindenki, aki papirhulladakkal kereskedik és pedig tekin et nélkül arra, mekkora készletet tart birtokában (őzletében). Mindenki más, akinek birtokában (őzletében) 10.000 kilogrammnál több papirhulladék gyűl össze. A bejelentésre kötelezettek készleteiket első ízben az 1916. évi október hó 15. napján volt állapot szerint 1916 évi október hó 25. napjáig, azontul pedig minden hónapban a hó első napján volt állapot szerint az üleő hónap 8. napjáig bezárólag kötelesek bejelenteni. A bejelentésben kötelezett nevének (cégonék) és a raktározás helyének pontos megjelölésével métermérsáskban köteles megjelölni a birtokában levő papirhulladékmennyiséget.

Aki bármiféle papirhulladékot a jelen rendelet ellenére közforgalmu vasuton vagy hajón a 7. §-ban meghatározott helyekre való szállítás végett engedély nélkül fuvarozásra felad vagy azt engedély nélkül hajón, gépkocsin, vagy más módon a magyar szent korona országainak területéről kiszállítja, papirhulladékot a jelen re delet ellenére szerez be, vagy ad el, készletét a jelen rendelet ellenére be nem jelentti, vagy nem a valóságnak megfelelően jelenti be, raktárkönyvét nem az előirt módon vezeti, ha a hatóági ellenőrzést megbiusítja, az, amennyiben cselekménye súlyosabb büntetés rendelkezés alá nem esik, kihágást követ el, s hat hónapig terjedhető elzárással, és kétezer koronáig terjedhető pénzbüntetéssel büntetettik. — Azon készlet tekintetében, amelyre néve a kihágást elkövették, a törvény értelmében elkobzásnak van helye. Az elkobzott készlet értékének egyötöde a feljelentőt illeti, a többi része a felmerült költségek levonásával a rokkant katonák segélyalapja javára fordítandó. Green, főkapitány.

24816—1916.

Hirdetmény.

A nagymélt. m. kir. Ministeriumnak az italokhoz kiszolgáltatható cukor mennyiségének és a kiszolgáltatás módjának szabályozása tárgyában kelt 3165—1916. M. E. sz. rendeletét a következőkben tesszem közhírré:

1. §. Főeknek, illetőleg italoknak kiszolgáltatására szolgáló üzletekben és üzemekben (fogadók, vendéglők, kávéházak, kávémerések, cukrászdák, szesz italok kimérésére szolgáló helyiségek, egyleti jellegű és más étkezőhelyek) cukrot italok mellé csakis a jelen rendelet 2. és 3. §-ában meghatározott módon és mennyiségben szabad kiszolgáltatni.

2. §. Az 1. §-ban megjelölt üzletekben és üzemekben cukrot az ott kiszolgált itallokhoz csakis az itallal együtt és az alább megjelölt adagolásban szabad kiszolgáltatni:

Permetező-javitások,
Patent
kutszivattyuk,
Patent
borszivattyuk,
Patent
tűzifecskendők,
Patent
kályhacsövek,
a legnagyobb fűtőanyag megtakarítással
Hönig Ottó
M. kir. szabadalmazott szivattyu készítőnél
Arad, Rákóczi-utca 27.

a) Egész adag italhoz kocka-kristály, vagy porcukrot 18 gramm súlyban, illetőleg kockacukorból 3 darab nagykockát, vagy 4 darab kiskockát. b) Egy csésze vagy egy pohár italhoz kocka- vagy kristály vagy porcukrot 18 gramm súlyban, illetőleg kockacukorból 2 darab nagykockát, vagy 3 darab kiskockát. c) Kis csészékben vagy kis pohárban kiszolgáltatót italhoz kocka-, kristály- vagy porcukrot 9 gramm súlyban, illetőleg kockacukorból 1 darab nagy kockát vagy 2 darab kis kockát.

A kis kockacukor sulya jelen §. alkalmazásában nem lehet több egyenkint 4.4 grammnál, a nagykockákban kiszolgáltatót cukor összsulya pedig nem lehet több az a) b), illetőleg c) pontban megjelölt összsulyamennyiségnél.

3. §. Az 1. §-ban megjelölt üzletekben és üzemekben tilos cukortartókat az asztalokon elhelyezni, továbbá cukrot a fogyasztók között oly célból körülhordani, abból az egyes személyek tetszésük szerint fogyasszanak.

Ez a rendelkezés ételek édesítésére szolgáló, s hintőkben tartott porcukor kiszolgáltatását nem érinti.

4. §. A jelen rendelet szövegét az 1. §-ban megjelölt üzletek és üzemek helyiségeiben 1 példányban szembeűnő helyen ki kell függeszteni és azt állandóan olyan állapotban kell tartani, hogy világosan olvasható legyen.

5. §. Aki a jelen rendelet rendelkezéseit megszegi, vagy megszegésüknél bármily módon közreműködik, az, amennyiben cselekménye súlyosabb büntetés rendelkezés alá nem esik, kihágást követ el, és két hónapig terjedhető elzárással és hatszáz koronáig terjedhető pénzbüntetéssel büntetendő. Green, főkapitány.

Magyar gyógyborok

Kitűnő minőségű hegyaljai fehér édes borral készítve.

Vasas chinabor. Elsőrangú minőségű, vérképző gyógybor, vérszegények, lábadozók, sápkóros gyermekek részére kiváló erősítő szer. Benne a chinin- és vas nagy gyógyereje kiválóan érvényesül. Kis palack ára: 2 korona 80 fillér. Nagy palack ára: 4 korona.

Condurongó bor. Kiváló gyomorerősítő szer, finom fűszeres ízű, szon- gító, a gyomorra és belekre jótékony hatást gyakorló gyógybor. Gyomorbetegék részére és ott, ahol a condurongó kéreg javulva van. Egy palack ára: 3 korona.

Pepsin bor. Egyesíti a pepszin és a sósav jó tulajdonságait és kiválóan alkalmas a most nehezen beszerezhető Acidol pepszin helyettesítésére. Gyenge emésztésnél igen ajánlható. Egy palack ára: 3 kor. 60 fillér.

Kapható a készítőnél: 1946

Rozsnyay Mátyás gyógy-szertárában Arad, Szabadság-tér.

Fagydagánatok

elmulasztására, la gyvizketeg- ség biztos meg-

szüntetésére legjobb szer a

FRIGIN.

Ara ecsettel és utasítással 1 korona.

Legfájdalmasabb tyukszemétől

is 3 nap alatt mindenki megszabadul

a Hajós-féle ANAGALLIN használata által. — Kezelése igen egyszerű, nem piszkít, nem ragadós. A beszerzésnél vigyazni kell az ANAGALLIN szóra. Ara használati utasítással együtt 1 korona.

Poloskák

kiirtására a legalkereesebben és teljesen csak a „Phenol-sav”-val eszközölhető. A butorokat nem rontja, még a petéit is kiirtja. Ara 1 üvegnek 1 korona.

Legjobb fekete hajfestő

„Melogen”. Egy pár perc alatt bármely haját, vagy bajuszt a legszebb

állandó fekete színre lehet festeni anélkül, hogy a színt le lehetne mosni. Ara 2 korona 40 fillér.

A fenti szerek kaphatók a készítőnél

Hajós Árpád

gyógyszer-tárában

ARAD, Andrassy-tér 22. sz.

Alapítottatott 1886. évében az Aradmegyei Közkórház számára

Apró hirdetések.

Tudnivaló az apróhirdetésekről:

Az apróhirdetések díját az alábbiak szerint számítjuk.
Minden szó hirdetés ára 8 fillér. Vastagabb betűkkel 16 fillér.
A vastagabb betűkkel írván szavakat aláhúzással kell jelezni.
A legkisebb hirdetés ára 1 korona.
Az apróhirdetéseket előre kell fizetni.
Hirdetéseket délután 4 óráig vesztünk fel.
A kiadóhivatal fenntartja magának a jogot, hogy az olyan apróhirdetés szövegét, amelyik tartalmánál fogva eredeti alakjában nem közölhető, megváltoztassa.

Levelezés.

"Fehér rósa."

Kérem fényképét elküldeni és pontos címet közölni, hogy levelemre bővebben válaszolhassak. 6023

Csinos oktató hölgy

keresték jó családból, ki a magyar szóra megtanítja. Szíves ajánlatokat „Axiomus” jellegre a kiadóhivatalba kérek. 6024

Üzletek.

Jófogalmú

női vezetőt keresnek, vagy társat mennek. Cím a kiadóhivatalban. 6022

Érdeklő

egy jól jövedelmező vegyeskereskedés és kocsma a város forgalmas helyén. Cím a kiadóhivatalban. 6025

Alkalmazást keres.

Bejáró szakácsné

éves bizonyítványokkal, állást keres tisztán étkezdébe vagy kisebb vendéglőbe. Cím a kiadóhivatalban. 5096

Alkalmazást nyer.

Bejáró szakácsné

ki éves jó bizonyítványokkal rendelkezik, utri háznál december 1-re alkalmazást nyer. Cím a kiadóhivatalban. 5000

Egy egyes fia

kifutónak nyomdánkban feivétetik.

Nyomdász-tanulónak

felvétetik két fia, kik a 14. évet beöltöztek és legálább 6 osztályt végeztek. Bővebbet a kiadóhivatalban.

Lakást keres.

Keresek

butorozott szobát, fürdőszobával, december 1-ére, a főút közelében. Ajánlatokat „Tisztség” jellegre a kiadóhivatalba kérek. 6014

Gyógyászat.

Az angol

fájdalomcsillapító Bengue balsamot teljesen pótolja a Heus-Földes-féle fájdalomcsillapító balsam, teljesen azonos összetételű, mint a Bengue liniment. Ára 2 korona. Földes gyógyszerár, Heus gyógyszerár. 12

Ingatlan.

Nagyobb gyümölcsös kert,

szőlő, vagy kertés ház, a város területén, keresetkér. Ajánlatokat „Keres” jellegre a kiadóhivatalba kérek. 6024

Vétel és eladás.

II. rendű dereng tártó

kapható waggonszámra Berkovits Samunál, Birün. 5996

Tornált asbest pala,

a legjobb tetőfedő anyag. Kapható Vass József takarékotól, Uj-arád. 6008

Egy nagy mángorlé

eladó Orczy-utca 25. szám alatt. 5004

Egy nagy használt gépvezető 2% kérés motor eladó. Bővebbet az Aradi Közlöny kiadóhivatalában.

Tábori dobozok,

levelező-lapok, levelek és papírjuk nagyban és kicsinyben jutányos áron kaphatók Pichler Sándor papirkereskedésében és könyvnyomdájában Arad, Szabadság tér 1. Telefon 308. 601

Különféle.

Írógépek

új és használt, üzembőltek, szakcszerű javítások, irasmunkák és sokszorosítások, gépirás tanítás Bodnár József írógépszaküzletében Salacz-utca 3. Telefon 11-41. szám. 4701

Az Anusol

aranyér-kapokát mindentel pótolták a Haemorrhoidál-kapok, azonos összetételű folytatás hatású is teljesen azonos, ára 3 korona. Földes gyógyszerár, Heus gyógyszerár Arad. 12

Tyukszem

és minden békeményedés ellen biztosan hatásos, Heus gyógyszerár tyukszem-tapasza. A legmagasabb tyukszem a tapasztás párnáit használata után leválik, a gyötör fájdalom azonnal megszűnik. Ára 60 fillér, Heus gyógyszerár, Földes gyógyszerár Arad. 12

Arad sz. kir. város adóhivatalától. 1854—1916.

Adóhivatal iránti hirdetés.

Alulírott városi adóhivatal ezennel felszólítja mindazokat az adózókat, akik a városi adókönyvben előírt és az 1909. évi XI. t. cikk 26. §-a értelmében esedékes adótervezésüket a hó 15-ig be nem fizették, hogy azt járulékaival együtt a jelen hirdetés közzétételétől számított 8 napon belül vagyis a hó 24-ig az adóhivatali adókönyvbe annál is inkább fizessék be, mert ellenkező esetben ellenük a zálogjogi eljárás azonnal meg fog indítani.

Arad, 1916. évi november 15.

A városi adóhivatal.

Ócska, használt

Ólomcsöveket

és egyéb

Ólomtárgyakat

megvételre keresünk.

Aradi nyomda részvénytársaság.

9804—1916. p. m.

Hirdetmény.

Arad sz. kir. város törvényhatóságánál megüresedett belvárosi római katolikus kántori állásra évi 800 korona illetmény és egy évi szolgálat után családi pótlék élvezete mellett pályázatot hirdetünk és felhívom mindazokat, akik ezen állásra pályázni kívánnak, hogy kérelmüket okmányokkal és adataival másutt elöltött szolgálattal ellátva Arad sz. kir. város törvényhatóságához címezve hivatalomba, f. évi november hó 30-ig beérőleg nyújtsák be, és f. évi december 3-án a délelőtti szentmisén próba énekletre a belvárosi róm. kat. templomban jelenjenek meg.

Az állás választás után a legközelebbi rendszeres havi törvényhatósági ülésgyűlésen fog betölteni.

Arad, 1916. november 15.

Varjassy, polgármester.

Apróhirdetések

az „Aradi Közlöny” részére felvételnek a Messenger-boy irodában, Deák Ferenc u. 8. Ugyanitt kapható az „Aradi Közlöny.”

802—1916. g. sz.

Árlejtsési hirdetés.

Arad sz. kir. város gazdasági széké a rendőriegyhység részére szükséges 61 darab sapka, 10 báránybőrbeélt sapka, 20 darab kánásás köppen, 30 zubbony, 20 téli bunda, 30 pantallonnadrág és 1 magyar nadrágnak, a tűzörség részére szükséges 8 darab télikabát, 18 zubbony, 16 pantallon és 18 darab sapkának, a toronyőrök részére szükséges 3 darab zubbony, 3 darab pantallon, 3 darab sapka és 3 darab báránybőrbeélt sapkának, végül a hivatal-szolgák részére szükséges 14 darab köppen, a polgármesteri szolgáló részére szükséges 1 darab alká, 17 zubbony, 17 nadrág, 17 darab mellény és 17 darab sapkának a város községe által rendelkezésre bocsátandó posztóból való sürgős elkészítése iránt folyó év november hó 27-én d. e. 10 óraker árléjtést tart.

Bánatpénzül letendő az ajánlati ár 5%-a készpénzben, vagy elfogadható értékpapirokban.

Az árlejtsésen csak írásbeli ajánlatokkal lehet részt venni.

Az írásbeli ajánlatok kézre az árlejtsés megkezdése előtt nyújtandók be, a csak akkor vételnek figyelembe, ha azokhoz a bánatpénznek a városi pénztárba történő befizetését igazoló letétjegy mellékelve van s ha az ajánlatot tevő kijelenti, hogy az árlejtséi feltételeket ismeri és elfogadja.

Az árlejtsési feltételek a gazdasági tanácsnok urnál az árlejtsést megelőzőleg is megtekinthetők.

Arad sz. kir. város gazdasági székének 1916. évi nov. hó 20-án tartott üléséből. A gazdasági szék.

199—1916. végül. sz.

Arverési hirdetés.

Alulírott bírósági végrehajtó az 1881. évi LX. t. c. 102. §-a értelmében ezennel közhírré teszi, hogy a borosjenői kir. járásbíróságnak 1916. évi 1487. számú végzése következtében Dr. Sebestyén József ügyvéd által képviselt Csermő és Vidéke takarékpénztár r. t. járára 57 K 50 fillér s jár. erejéig 1916. évi augusztus hó 1-én foganatosított kielégítési végrehajtás útján lefoglalt és 3060 koronára becsült következő ingóságok, n. m.: ökrök, faépület nyitványos árverésen eladottnak.

Mely árverésnek a borosjenői kir. járásbíróság 1916-ik évi Pk. 2316/3. számú végzése folytán 57 kor. 50 fillér tőkakövetelés, 115 korona után 1914. évi október hó 20. napjától járó 6% kamatai, 1/2% váltódíj és eddig összesen 80 korona 15 fillérben bíróság már megállapított költségek erejéig, Csermő adósk lakásán, ahova vevők előhírttal a község-házától indulnak, leendő megtartására 1916. évi december hó 5-ik napjának d. e. 12 órája határidőül kitűzték és ahhoz a venni szándékozók ezennel egy megjegyzéssel hivatalnak meg, hogy az érintett ingóságok az 1881. évi LX. t. c. 107. és 108. §-ai értelmében készpénzfizetés mellett a legtöbbet ígérőnek, szükség esetén becsészen arul is el fognak adatni.

Amennyiben az előírt esedékes ingóságokat mások is le- és felül-foglaltatják és azokra kielégítési jogot nyertek volna, ezen árverés az 1881. évi LX. t. cikk 120. §. értelmében ezek javára is elrendeltetik.

Kelt Borosjenő, 1916. évi november hó 14. napján.

Nagy,

6020 Mr. bírósági végrehajtó.

8617—916.

Hirdetmény

a házbérvédelem beállítás tárgyában.

A házbérvédelem az 1917. évi törvényel kivételül kivételül, az ezen kivétel alapján szolgáló házbérvédelem irók benyújtására a m. kir. pénzügyminiszterium 1916. évi 107800. sz. alatt kiadott rendeletével az 1916. évi november hónap 2-től 30-ig terjedő időt tánta ki.

A házbérvédelem beállítására kötelezve van:

- a) a tényleges birtokos, illetőleg vagyontulajdonos esetén az összes tényleges birtokosok;
- b) a házközösségnél annak feje;
- c) nem önjogi, valamilyen jogi személyek által törvényes képviselő.

Felhívotnak tehát a vallomáscadásra kötelezettek, hogy a házbérvédelem irók pontosan és a valóságnak megfelelő házbérvédelemmel tánta ki a azt a városi adóhivatalnál november hó 2-ikától kezdve legkésőbb november hó 30-ig nyújtsák be.

A beállítás tárgya: a házak évi nyers bérvédelem. Nyers bérvédelemnek tekintendő együttvéve mindaz, amit a bérlet a bérlet tárgy használatára fejében a beállítás időpontjában ellenértékül fizet.

Aki vallomását a kitűzött határidőben be nem adja, abban az esetben szigorúan büntetettetik.

Tűjékoztató magyarázat végül, hogy a vallomáscadásra kötelezettek a beállítás kötelezettsége alól nem menti fel az a körülmény, hogy a vallomás irók részére hivatalból kézbesítve nem lett. Ha a vallomáscadásra kötelezett a vallomás irók kiállítását nem tudná, vagy hadbavonulása folytán azt nem tehetné, a községi vagy városi községi (jegyzők, városi adóhivatalok) kötelesek a vallomáscadás irók kiállítását hivatalból díjtalanul megsegíteni, illetőleg a tollba mondott vallomáscadás alapján a vallomás irók a fél nevében kitölteni a ennek magyarázatát hivatalból igazolni. Ugyanent az eljárás kell hivatali abban az esetben, ha a bérlet a vallomás irók szabályszerűen kiállítását, és a hadbavonulást vallomáscadásra kötelezett fél azt alá nem írhatja. A megsegítésnek magyarázata — a közadók kéréséről szóló 1909. évi XI. t. c. 102. §-a (1913: 50.000. sz. hiv. összeállítás 197. §. d) pontja) értelmében — minden egyes esetben 5—50 K-ig terjedő házbérvédelemmel tánta ki.

Kelt Arad, 1916. évi október hó 19-án.

Arad sz. kir. város adóhivatala.